

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2013

Kateřina Rossmannová

2013

Kateřina Rossmannová

Jihoesk univerzita v eskch Budějovicích
Pedagogick fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalřsk práce

HODNOTY SOUASN MLÁDEŽE

Value in today's youth

Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Procházka Ph.D.

Autor práce: Kateřina Rossmannová

Obor: Učitelství odborných předmětů (Bc. Studium kombinovan)

Ročník: III.

2013

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum

Podpis studenta

Touto cestou bych chtěla poděkovat Mgr. Miroslavu Procházkovi Ph.D. za účinné vedení a odbornou pomoc při vypracování této bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří mi ochotně poskytli další potřebné informace.

ANOTACE

Tato bakalářská práce se skládá ze dvou částí a zabývá se problematikou hodnotové orientace současné mládeže.

Teoretická část se věnuje hodnotám jako takovým, jejich druhům a definicím. Dále pak je zaměřena na charakteristiku mládeže po její psychické i tělesné stránce a zmapování socializace a hodnot současné mládeže.

Praktická část se věnuje objasnění výsledku výzkumného šetření, které bylo provedeno dotazníkovou formou na určitém vzorku dnešní mládeže. Cílem tohoto šetření bylo zjištění, k jakým hodnotám se hlásí respondenti cca 15 – 18 let věku a studenti prezenčních forem vysokoškolského studia a to s důrazem na postižení proměn jejich hodnocení významu klíčových hodnot v různých životních etapách.

ABSTRACT

The bachelor dissertation consists of two parts and deals with issues of value orientation of modern youth. The theoretical part concerns values as such, their varieties and definitions.

Furthermore, it is focused on characteristics of the youth such as its mental and physical aspect and on mapping of socialization and values of the contemporary young. The practical part applies to clarification of survey outcome which was executed via submitting questionnaires to a certain sample of contemporary young people. Aim of the investigation was to determine which values are reported by respondents in the age of about 15 to 18 years and university full-time students with putting emphasis on changes in their evaluation of importance of the key values within different life stages.

ÚVOD	7
TEORETICKÁ ČÁST	9
1. HODNOTY A JEJICH VYMEZENÍ	9
1.1 DEFINICE HODNOT	10
1.2 DRUHY HODNOT	11
1.3 POJETÍ A POZNÁVÁNÍ HODNOT	13
1.4 ČINITELE UTVÁŘEJÍCÍ A OVLIVŇUJÍCÍ HODNOTY	14
2. SOUČASNÁ MLÁDEŽ	15
2.1 TĚLESNÝ VÝVOJ MLÁDEŽE	16
2.2 PSYCHICKÝ VÝVOJ MLÁDEŽE	17
3. OTÁZKY SOCIALIZACE SOUČASNÉ MLÁDEŽE.....	21
3.1 VE ŠKOLE.....	21
3.2 V RODINĚ	22
3.3 S VRSTEVNÍKY	23
4. HODNOTY A SOUČASNÁ MLÁDEŽ.....	25
4.1 VÝVOJ HODNOTOVÉ ORIENTACE U MLÁDEŽE	25
4.2 VÝCHOVA A HODNOTY	26
4.3 ŽIVOTNÍ STYL A HODNOTY	26
PRAKTICKÁ ČÁST.....	28
5. VÝZKUMNÁ TEORIE.....	28
5.1 CÍL VÝZKUMNÉ STUDIE	28
5.2 VÝZKUMNÉ PŘEDPOKLADY	28
5.3 CHARAKTERISTIKA ŠKOL VÝZKUMNÉ STUDIE.....	30
5.4 CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ VÝZKUMNÉ STUDIE	30
5.5 METODA VÝZKUMNÉ STUDIE.....	30
5.6 ZTVÁRNĚNÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMNÉ STUDIE	36
5.7 OVĚŘENÍ HYPOTÉZ VÝZKUMNÉ STUDIE	62
ZÁVĚR	65
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	66
SEZNAM PŘÍLOH.....	68

ÚVOD

V dnešní době se stále více diskutuje o hodnotách současné mládeže, ať už v negativním či pozitivním slova smyslu. O toto téma se také častěji zajímá čím dál tím více rodičů a pedagogů, kteří se snaží o správnou výchovu svých dětí a studentů, protože chtějí své svěřence naučit správným hodnotám. Ukázat, že člověk se smysluplnými hodnotami je chopen dosáhnout nějakého cíle, že individuální i společenské štěstí se snoubí s jistými hodnotovými zásadami.

Tento hodnotový systém se nejdříve a i nejvíce vytváří v rodině a dále pak ve školním prostředí, mezi vrstevníky, v zájmových kroužcích atd. Důležitou součástí je také působení médií a trávení volného času. Vznikne tak zvaný žebříček hodnot, který se v průběhu našeho života velice mění. Hodnoty malých dětí v předškolním věku jsou většinou úsměvné, ale postupem času se naše hodnoty začnou usazovat na pomyslném žebříčku hodnot v určitém pořadí. Dochází postupem času jen k jejich mírnému proházení na hodnotových stupnicích. V raném mládí se nejvíce preferují hodnoty jako je láska, přátelství, zábava. v dospělosti se do popředí dostávají hodnoty prosazující rodinu, zázemí, zaměstnání a ve zralém věku je jednoznačné, že na prvním místě mezi ostatními hodnotami se umisťuje zdraví.

Téma hodnoty současné mládeže mě velice oslovilo, protože se týká mého vlastního budoucího profesního zaměření, tj. působení jako středoškolský učitel. Budu se setkávat s mladými studenty a proniknutím a pochopením jejich hodnot, budu více rozumět jejich potřebám a otázkám. Budu se moci empatictěji vcítit do otázek typu: Co je pro ně v životě nejdůležitější, na čem jim nejvíce záleží, čeho se bojí nebo naopak co je těší.

Svou bakalářskou práci jsem rozdělila do dvou částí. V první, teoretické části své bakalářské práce, se seznámíme s definicemi a druhy hodnot, vlivem činitelů na utváření hodnot. Dále pak tělesným a psychickým vývojem současné mládeže. Otázkami socializace mládeže a zamyšlením, jak působí na hodnoty.

V druhé, praktické části, je vypracovaná výzkumná práce na základě mnou sestavených dotazníků, s jejichž pomocí jsem zjišťovala, jaké hodnoty uznává současná

mládež, kterou jsem si rozdělila do dvou skupin. První skupinu tvoří žáci středních škol a druhou studenti prezenčního vysokoškolského studia. Hlavní téma této práce je porovnat u těchto skupin jejich hodnotový svět.

Jsou na světě hodnoty, které nemilujeme, dokud je nechápeme, a jiné, které nechápeme, dokud je nemilujeme.

(Blaise Pascal)

TEORETICKÁ ČÁST

1. HODNOTY A JEJICH VYMEZENÍ

Mluvíme-li o hodnotách, máme na mysli buď všechno, co přináší uspokojení, co uspokojuje naše potřeby a zájmy nebo máme na mysli hodnoty v užším slova smyslu, základní kulturní kategorie, které odpovídají našim normám a ideálům. Pojem hodnota patří k nejužívanějším výrazům běžné komunikace. Lidé mají určité představy o tom, co a jak je hodnotné, aniž by znali cokoli z teoretických úvah o podstatě hodnot. Tyto představy se však obvykle týkají pouze jednotlivých hodnot, to co považují za eticky správné (nesprávné), výhodné (nevýhodné), krásné (nehezské), žádoucí (nežádoucí). Bez integrujícího přístupu k hodnotám však nelze pochopit vztahy mezi jednotlivými systémy. Člověk zprvu poznává hodnoty pouze ve spojení s jejich nositeli, tím nabývá dojmu, že hodnoty se realizují již samotným vznikem myšlenky, chování apod. Získává představu, že hodnotou je věc sama o sobě. Pohybovat se ve světě hodnot tedy znamená pohybovat se ve světě hodnotových vztahů, vytvářet hodnoty znamená tyto vztahy realizovat. Hodnota je těžko uchopitelný pojem, žádná její definice není zcela výstižná.

Hodnoty nabývají různé jevy ve vztahu k lidským potřebám, tendencím, hodnoty člověk objevuje, vytváří svým životem tváří v tvář skutečnosti. Každá potřeba si hledá objekt, cíl, účel, který ji ukojí. Vztažností k našim účelům stávají se jevy hodnotami našeho života a naší kultury. Mají smysl jen pro toho, kdo má smysl pro ně. Je-li tomu tak, pak existuje množství hodnot individuálních, které vyrůstají z nahodilosti individuálních povah a osudů, z individuálního osvojování světa a z osobitých prožitků. V nich samozřejmě není možno a ani nutno, jsou-li lidé vedeni k snášenlivosti a chápavému porozumění druh druhu, dojít obecné shody. Hodnoty v tomto smyslu subjektivní mohou být i zdrojem konfliktů mezi nesnášenlivými lidmi, kteří by chtěli druhým vnucovat svoje osobní sympatie a antipatie (Kučerová, 1996, str. 67).

Hodnoty a hodnotová orientace jsou součástí energetické stránky osobnosti. Spolu s potřebami, zájmy a postoji vytvářejí motivaci k jednání člověka a určují směr tohoto jednání. Ta část potřeb, která bývá charakterizována jako základní, vztažená především k biologickému systému člověka, vytváří základní motivaci působící na člověka s velkou naléhavostí, ale v relativně krátkém časovém úseku. Hodnoty představují oproti základním potřebám motivaci více socializovanou a kultivovanou, proto také působící ve větším sociálním časoprostoru, se silnějšími vazbami na společenské systémy. Hodnoty nepředstavují izolované prvky motivační struktury jedince bez vzájemných vazeb. Vedle preferenčního významu konkrétní hodnoty pro jedince může každého jedince charakterizovat i strukturace těchto hodnot, vzájemné mezihodnotové souvislosti. Stejná preferenční síla hodnot může při jiné hodnotové konfiguraci představovat jiný hodnotový subjekt (Sak, 2000, str. 65).

1.1 DEFINICE HODNOT

Hodnoty jsou výsledky, případně měřítka hodnocení. V přírodních vědách se hodnotou obvykle míní číselný výsledek (měření), údaj měřicího přístroje. Podobně v ekonomii se hodnotou míní to, co lze vyjádřit cenou (směnná hodnota). V běžné řeči ve filozofii znamenají to, čeho si jednotlivci nebo skupiny váží, cení, za co jsou ochotni něco obětovat, případně zaplatit.

Hodnoty jako metaforu zavedl do filozofie německý myslitel Rudolf Hermann Lotze v polovině 19. století, aby naopak vyjádřil to, čím se naše hodnocení řídí nebo orientuje. Na rozdíl od našich starších pojmů dobra a zla nebo ctnosti a neřesti, které mají absolutní povahu (ano nebo ne), počítá pojem hodnot s tím, že i naše hodnocení bývají odstupňována (více – méně, lepší – horší) a často vycházejí z porovnávání.

Sociolog R.T. Schaefer hlásá definici pro hodnoty jako kolektivní pojetí toho, co je pokládáno za dobré, žádoucí a vhodné, nebo špatné, nežádoucí a nevhodné v dané kultuře (Nakonečný, 2004, str. 197).

1.2 DRUHY HODNOT

Dělení hodnot do jednotlivých skupin není v dostupné literatuře zcela jednotné a ucelené - co filozof to mírně odlišný názor. Třídění hodnot patří k základní vzdělávací problematice. Všeobecně však můžeme hodnoty rozdělit na absolutní a relativní, přímé a nepřímé. Oproti absolutním, věčným hodnotám, které jsou uznávány napříč všemi kulturami, vyvstaly hodnoty nové, relativní, jakoby nepravé. Vznikly třeba tím, že byly nesený mimo jiné uspokojováním individuálních zájmů jedinců a sociálních skupin.

I. Kant soudil, že hodnotíme trojím základním způsobem. To co se líbí smyslům v počítku, má hodnotu příjemného. Co se líbí prostřednictvím rozmyslu pro pouhý pojem relativně vzhledem k nějakému cíli, má hodnotu užitečného, co se líbí absolutně, o sobě, je mravně dobré. To, co budí cit slasti při vnímání formy souhlasem obrazovosti a rozumu, má hodnotu účelného a krásného. M. Scheler uvádí ve své stupnici hodnoty příjemného a nepříjemného, hodnoty biologické, hodnoty duchovní a hodnoty svatosti. B. Zbořil rozlišil hodnoty kognitivní (poznání), hodnoty eudaimonistické (blaženosti), hodnoty morální (mravnosti), hodnoty estetické (krásy a lásky) a hodnoty náboženské (hodnoty svatosti). Jako nejvyšší ideály uvádí ideál pravdy, dokonalého poznání veškeré skutečnosti, ideál blaženosti, která spočívá v trvalé přítomnosti libých citů a v odstranění citů nelibých, ideál svobody, ničím neomezované možnosti realizovat ideály lidstva a odstranit rozkladné tendence, ideál lásky a krásy, totiž harmonie a jednoty mnohosti. Kontaminací všech uvedených ideálů a podřazením pod vyšší pojem získáme nejobecnější ideál – ideál absolutní dokonalosti (Kučerová, 1996, str. 70).

S. Kučerová uvádí klasifikaci hodnot podle dimenzí, v nichž člověk prožívá sám sebe i svět takto:

1. přírodní hodnoty:

a) **hodnoty vitální, životní:** odpovídají potřebám přírodní podmíněnosti a existence. Jsou výrazem tendence udržet a prosadit, uchovávat a rozvinout život organismu, jedince i druhu. Patří sem přírodní podmínky zdraví, zdatnosti, svěžesti, tělesného blaha a uspokojení smyslů. Člověk se sice vytrhl z původní neproblematické

jednoty s přírodou, nepřestal však být zároveň její součástí. A tak hodnoty vitální jsou pocíťovány nejintenzivněji. Život má pro člověka nevyjádřitelnou cenu jako základní podmínka, možnost, šance, předpoklad realizace všech hodnot.

b) hodnoty sociální: vyplývají z přírodou daného vztahu člověka k druhým lidem a k sobě samému mezi nimi. Člověk má potřebu asociace, touží po družnosti, vzájemnosti, citové odezvě, chce milovat a být milován. Má zároveň potřeby egotické, tendenci uplatnit se, být uznáván, oceňován, mít úspěch. Hodnotami jsou tu žádoucí mezilidské vztahy a city.

2. civilizační hodnoty: jsou podmínkou i výsledkem společenské organizace (od elementárních tlup, rodin, rodů a národů k státu a právnímu zřízení), komunikace (řeč, písmo, prostředky šíření informace), výroba a směny (různý stupeň a charakter techniky a ekonomie společnosti) a společenského akumulovaného poznání (kolektivní zkušenost, věda).

3. sféru duchovních hodnot: která se ve společnosti objevuje jako kultura v užším smyslu a subjektivuje jako lidská osobnost a její niterné bohatství, utváří potřebu hledat podstatu a smysl, zdůvodněný řád autentického lidského života, pravdu, dobro, krásu, svobodu a uvědomělou lidskost. Duchovní hodnoty se tvoří v takových okruzích, jako je sebeřízení (morálka a mravnost), sebevýraz (formování podle zákonů krásy, umění) a sebereflexe (světový a životní názor, náboženství, filozofie). Patří sem tvůrčí sebeuvědomění a sebevyjádření, úsilí postihnout smysl věcí, plnost života, významy pravdivostní, etické a estetické, tvořivá práce, intelektuální rozvoj, citové bohatství, vzdělanost, tvorba. Odpovídají potřebě integrace, vnitřní jednoty sebe a druhých, sebe a přírody, sebe a světa, jednoty rozmanitých a různorodých tendencí lidského života, potřebě uvědomělého řádu života vůbec (Kučerová, 1996, str. 72).

1.3 POJETÍ A POZNÁVÁNÍ HODNOT

Pojem hodnota je vždy spojen s postižením významu objektu (činnosti, chováním, konceptu ...), který jedinec či skupina tomuto objektu přikládá. Hodnota je přijaté sdělení o důležitosti něčeho či někoho.

Jde o to pochopit a poznat jaké jsou hodnoty ve společnosti, ve skupině, v instituci, u jedince v dané kultuře a v civilizaci, atd. Hlavně proto, že co je mezi přijatými hodnotami nejdůležitější, to je také jedním z nejvýznamnějších zdrojů motivace a zaměření v chování, zdrojem spokojenosti (či nespokojenosti), zdrojem sociálního uspokojení, soudržnosti či naopak napětí a sociálního vylučování a odmítání, atd. Především je důležité poznat hodnotové preference, struktury a orientace, proto abychom se byli schopni ve společnosti a sami v sobě vyznat. Bez poznání a pochopení hodnot přijatých a vyznávaných danou osobností, skupinou, institucí, společenstvím, národní kulturou, globálním světem, nejsme schopni pochopit chování a usilování všech těchto sociálních jednotek. Bez poznání hodnot se ve světě ztrácíme (Prudký, 2004, str. 9).

Při poznávání hodnot zjišťujeme, že hodnotami je to o co usilujeme! O všechno, o co se člověk snaží, snaží se proto, že touží získat, realizovat, vlastnit hodnoty. Věc nebo činy, které ho nezajímají, myšlenka, která ho neosloví, jsou mu lhostejné a tudíž mu chybí důvod o ně usilovat. Nemají povahu hodnoty. Kde není vůle po dosažení hodnot, nejsou ani hodnoty (Dorotíková, 1998, str. 24).

1.4 ČINITELE UTVÁŘEJÍCÍ A OVLIVŇUJÍCÍ HODNOTY

Činitele utvářející a ovlivňující hodnoty pocházejí bezesporu z rodinného prostředí a blízkého okolí. Tvorbu prvotních hodnot si vytváříme už od útlého dětství. Na prvním stupni povinné školní docházky jsme ovlivňováni nejvíce rodinou, později na nás působí škola, kamarádi, party a také se projevuje vliv médií (reklamy, klipy, atd...). Je jen na člověku k jakému názoru se bude přiklánět, které hodnoty bude pokládat za kladné a které za záporné. V každém případě platí to, že jak člověk dospívá a psychicky dozrává, prochází jeho hodnotový systém výraznými změnami.

Každý z nás nese v sobě svůj niterný svět, svět toho, čeho si váží, čím pohrdá, po čem touží, o čem sní a tento neviditelný svět je zdrojem častých nepochopení, nedorozumění a strážní mezi lidmi. Člověk s chudší, méně rozvinutou soustavou hodnot, má nepřístupný bohatší svět hodnot a zároveň zpravidla nechápe omezenost vlastní subjektivity. Ba stává se, že nerozvitý člověk o existenci vyššího niterného světa ani neví, tím méně je s to přiblížit se mu, ztotožnit se s ním. Všechno, co ho překračuje, se mu jeví jako nepřírozené a scestné. Člověka rozvinuté niternosti chudší svět neuspokojuje. Nemůže s ním komunikovat právě ve sféře, kterou prožívá jako nejcennější (Kučerová, 1996, str. 68).

2. SOUČASNÁ MLÁDEŽ

Když mluvíme o současné mládeži, máme obecně na mysli mladého člověka (dnes se používá termín teenager) ve věkovém rozmezí 14 – 19 let, který se nachází v období silné fyzické, psychické a hormonální změny, projevující se charakteristickým způsobem chování, mluvení a myšlení.

Na současnou mládež můžeme pohlížet z několika hledisek.

Z hlediska právního se za mládež považují děti a mladiství. Dítě je osoba, která nedovršila patnáctý rok věku a za mladistvého se považuje osoba, která dovršila patnáctý rok a nepřekročila osmnáctý rok svého věku (Schelleová a kol. 2004).

Z pohledu sociologického je mládež termín označující buď nepřesně ohraničenou věkovou skupinu, nebo sociální kategorii vymezenou specifickými biologickými, psychickými a sociálními znaky (Vodáková, Petrušek, 1996, str. 635).

A z psychologického hlediska se mládež rozděluje do dvou období. Na období pubescence – zhruba od 11 do 15 let (Toto období se ještě dále dělí na fázi puberty 11-13 let a fázi vlastní puberty 13-15 let.) a na období adolescence – zhruba od 15 do 21 let (Langmeier, Krejčířová, 2006, str. 143).

Ve své bakalářské práci bych se chtěla především zaměřím na mládež z psychologického hlediska, kde budu porovnávat vývoj jejich hodnot po celé období adolescence.

Společnost (zvláště starší lidé) jim stále ještě přisuzuje roli dítěte, ale v chování od nich vyžadují dospělý přístup k životu. i to je jedním z mnoha důvodů neshod generací. Každá generace současné mládeže reprodukuje některé kulturní hodnoty dané společností, jiné více či méně odmítá a vytváří hodnoty nové. Proto občas vzniká v průběhu začlenění se do společnosti určité napětí, vyvolané její větší schopností prosazovat své nové názory, ale menší ochotu společnosti tyto názory připustit a přijmout.

Milují okázale rozmanitý život, mají špatné způsoby, opovrhují autoritou, nerespektují dospělé, tráví čas tím, že se poplakují a žvaní spolu. Odporují svým

rodičům, společnost a vedení hovorů je jejich jediným zaneprázdněním, nenasytně jedí a tyranizují své učitele. Tyto nářky na dnešní mládež by mohly být vyňaty ze současných fejetonů o dnešní mládeži. Avšak jsou o pár let starší, pochází od Řeka Sokrata, který žil přibližně před 2300 lety!!! Člověk se potěší, když se dozví, že pubertu a mládí doprovázely vždy těžkosti, zdánlivé poruchy a bouřlivé výměny názorů a že svá dítko po tuto „těžkou,, dobu také musely doprovázet, aby z tohoto životního období vyšel samostatný, sebevědomý, dospělý člověk, který nese zodpovědnost sám za sebe (Arltová, 1994, str. 128).

2.1 TĚLESNÝ VÝVOJ MLÁDEŽE

Tělo je hlavním prostředkem sebevnímání, sebepochopení a integrace s okolím. Prostřednictvím pohybu těla je umožněno vnímání změn. To, jak se lidé vnímají a hodnotí ovlivňuje zásadním způsobem jejich chování a prožívání.

Adolescence (15 – 20 let) : je to období druhé fáze dospívání, kdy vlastní tělo, jeho vzhledová a sociální atraktivita jsou součástí identity jedince. Jedná se o období, kdy dochází k velkým tělesným, pohybovým i duševním změnám. Biologický vývoj předchází vývoj psychický. V tělesném vývoji dorostenců je charakteristické postupné zpomalování růstu těla do výšky a zvyšování růstu těla do šířky, což je ovlivňováno činností žláz s vnitřní sekrecí, zejména činností pohlavních žláz. U děvčat nastávají tyto změny dříve (v průměru tak o 2 roky) než u chlapců. Dívky – ukládání podkožního tuku, formování ženské postavy, vyspělost pohlavních orgánů, pravidelný menstruační cyklus. Chlapci – zvětšení svalů a ubývání tuku, vyvíjení druhotných pohlavních znaků, zvětšování hrtanu, proměna hlasu. Po 18. roce života jsou přírůstky do výšky těla u chlapců malé a u dívek téměř žádné. U mnohých jedinců tohoto věku se objevují nedostatky ve stavbě těla, zejména v držení těla a ve stavbě dolních končetin. Koncem tohoto období nastává určité vyrovnání nerovností v růstu srdce a cév. V podstatě se ukončuje kostnatění, zpevní se klouby, zvýší se vitální kapacita plic a nastává podstatné zdokonalení funkcí centrální nervové soustavy. Tepová frekvence od 14. do 18. roku klesá, což je důkazem zlepšení činnosti krevního oběhu. Zvýšenou zátěží organismu se

však tepová frekvence zvyšuje. Na zvyšování zátěže reaguje organismus mládeže před pubertou zvýšením frekvence dýchání, zatím co po pubertě snížením. Znamená to, že se v tomto období dýchání stává ekonomickým a kyslík se lépe využívá. V období adolescence se vytvářejí příznivé podmínky pro senzomotorické učení, pro rozvoj motorické výkonnosti a pro osvojování pohybových činností. Rozvoj struktury nervové soustavy je v tomto období v podstatě ukončen. Vlivem zvýšené činnosti žláz s vnitřní sekrecí se zvyšuje vzrušivost nervové soustavy. Zhoršením krevního oběhu, vlivem nerovnoměrnosti růstu srdce a cév, nastává poměrně rychlá únava nervové soustavy žáků. Proces vytváření podmíněných reflexů se v porovnání s předchozím obdobím zpomaluje, ale vzrůstá pevnost vytvořených nervových spojů (Langmeier, Krejčířová, 2006, str. 143. - 144).

Z biologického hlediska dochází u mládeže v dorostovém věku (14 – 19 let) k tělesné dospělosti a k pohlavnímu citění, které je však v rozporu s vyspělostí společenskou a psychickou. Společenská dospělost zpravidla začíná až po ukončení vzdělání, kdy si jedinec vytváří hodnotový systém, má své zaměstnání, své životní cíle, hledá životního partnera, pociťuje zodpovědnost, nesobeckost, zájem o potřeby druhých.

2.2 PSYCHICKÝ VÝVOJ MLÁDEŽE

Psychický vývoj jedince v období dospívání je velice náročný jak pro něho samotného tak i pro jeho okolí. Jedná se o poměrně dlouhé pásmo zahrnující zhruba osm let (asi od 11 – do 21 let). Je jasné, že přístup k dvanáctiletému dítěti a k dvacetiletému „dítěti“ se bude velmi lišit. Rodina by měla zajistit přiměřený dohled. I zde platí, že nejlepší je vřelá a středně omezující výchova přiměřená věku. Také je důležité, aby jedinec vyrůstal ve stabilním a předvídatelném prostředí. Rodiče by měli být připraveni s dospívajícím diskutovat i o velmi ožehavých otázkách, měli by být schopni zprostředkovat pomoc pro různé problémy, ať zdravotní, psychické či jiné (Nešpor, 2001, str. 51).

Psychická stránka dospívání – dospívání můžeme časově rozdělit na tři velké úseky:

První fáze – pubescence (asi 11 -15 let)

„Rozloučení s dětstvím“ Tato fáze je nejméně jednotná. Pudovou silou pubescence se všemi fyzickými jevy se rozbíjejí pevné struktury dětství. Tělesné zrání mění vztah mladistvého – k vlastnímu tělu, k sexualitě, k celé vlastní osobnosti, k rodičům a k vrstevníkům. Mladistvý se cítí zmatený a bez orientace. Někdy je takový průběh charakterizován jako „rozpuštění struktury osobnosti“. Ve vztahu k rodičům dochází k velkým výkyvům. Mladistvý miluje a současně nenávidí své rodiče. „Já tě nenávidím“ se může během pěti minut změnit v záchvat něžnosti. Tyto střídavé lázně popuzují nejen rodiče, vychovatele a pedagogy, ale i samotné mladistvé. Odhalení stinných stránek v sobě je ochromuje a uvádí do depresí. Každé dítě má určitou představu o sobě, o svých vztazích a o světě, i když neprožilo šťastné dětství. Této důvěrné psychické a sociální oblasti se teď musí vzdát ve prospěch nových, neprobádaných, pochybných a diferencovaných vztahů. Opuštění stavu jistoty vyvolává strach. Mladistvý musí opustit známý terén a vydat se k novým břehům, které jsou ve své struktuře zcela neznámé. Současně prožívá ztrátu svého dětského „já“. Mladistvý se musí vzdát svého sociálně akceptovaného stavu, který měl jako dítě k dispozici. Deset až dvanáct let závislosti na rodičích mělo své přednosti, ty musí vyměnit za neznámou budoucnost. Všechna tato odpoutávání jsou spojena s pocity smutku, které v jeho dosavadním životě neměly obdoby. Nemůže tedy čerpat z žádných zkušeností, nemá jistotu, že tato životní krize bude vyřešena tak, jako ty ostatní. Navenek se to projevuje tím, že se chová jako silný, dospělý, ale je neohrabaný. A večer zase nutně potřebuje svou oblíbenou hračku na mazlení, aby usnul. Psychiatrii pro děti a mladistvé se shodují v tom, že raná a střední adolescence je největší krize, kterou člověk v celém svém životě musí prodělat.

Druhá fáze – adolescence (15 – 17 let)

„Ukončení přestavby“ Jedním z podstatných prvků druhé fáze je regrese (znamená to krok zpátky). Obrazně řečeno: jeden krok dopředu, dva nazpět. Mladistvý občas cítí přetíženost požadavky, které na něj vývoj klade. Týká se to pocitů smutku,

kteřé doprovázejí odtržení od rodičů a vzdalování se od jistoty dětství. Mladistvý musí také podniknout kroky, které v něm ale současně vyvolávají strach a nejistotu. Musí si nejen zvolit své povolání a navázat kontakt s druhým pohlavím, ale vytvořit si své vlastní představy o svém jednání a cílech nezávisle na svém rodinném původu. Regresivní formou chování typickou pro tento věk je pasivní přešlapování ve skupině nebo o samotě. Mnozí autoři mluví v této souvislosti o reflexu mrtvého brouka, který se v žádném období lidského života nevyskytuje tak výrazně jako v adolescenci. Mladistvý se uzavře do sebe, doslova i v přeneseném slova smyslu. Obrní se proti vnějším vlivům a přetváří se.

Další formy regrese mladistvých jsou:

- a) denní sny, které představují otevřený útěk ze skutečnosti
- b) alkohol, drogy a hlasitá hudba (krok nazpět a experiment současně)
- c) také požíváčnost, nestřídmé jídlo, velká nenasytnost, kouření

Nejpůsobivějšími formami regresivního chování je však chození za školu, útěky z domova (útěky bez cíle jsou problematictější než útěky s cílem), sebevražedné úmysly a sebevraždy (ty jsou ve statistice úmrtí u mladistvých vedle nehod a nádorů na předním místě).

Bez přesného určení doby a fází můžeme říci, že po období smutku, ztráty dětství a regrese následuje fáze narcismu. V této době se mladiství chovají egocentricky, myslí jen na své vlastní dobro a myslí si o sobě, že jsou středem světa. Kolísají mezi velkým optimizmem a hlubokým světobolem – začínají však už dospívat!!!

Třetí fáze – pozdní adolescence (17 – věková hranice otevřená)

Mladistvý se postupně od svého sedmnáctého roku vynořuje jako „Fénix z popela“. Tito mladí už vědí, co chtějí, mají životní plány, které jsou realistické a uskutečnitelné. U některých dospívajících se objevuje „adolescenní moratorium“, tj. odklad, oddálení dalšího vývoje, protože úkolů je příliš mnoho najednou a nároky jsou příliš vysoké. Jedná se o „prozatímní způsob existence“, který umožňuje oddechnout si a pak teprve pokračovat v další cestě. Nakonec si mládež svou cestu vybojuje a nalezne novou v klidnějších vodách, a když rodiče nekladou příliš velký odpor, ustanou nemilosrdné a přezíravé boje proti těm stárnoucím. Ti jsou postupně více trpěni a stále

více opět uznávání. Pomocí mladistvým, avšak rušivým momentem pro dospělé, je v tomto životním úseku vznik part a gangů, kde mladiství mohou rozvinout svou nezávislost a kulturu. Problematický může být pro mladistvé (a jejich rodiče) rozpor mezi dosaženou vnitřní nezávislostí a nucenou vnější závislostí („Pokud jíš náš chleba...“), který vzniká jako následek delší školní docházky a doby vzdělání. V zásadě by měla mladistvým být ponechávána po ukončení adolescence jejich samostatnost (Arltová, 1994, str.130. - 134).

3. OTÁZKY SOCIALIZACE SOUČASNÉ MLÁDEŽE

Dítě na prahu puberty se již většinou úspěšně začlenilo do širšího sociálního společenství, které je především reprezentováno školou, tj. učiteli a vrstevnickou skupinou. Rodiče a sourozenci nicméně dosud vykazují podstatný vliv na socializaci a emoční vývoj dítěte. Každodenní konkrétní dění v rodině bývá již v této vývojové fázi víceméně ustáleným systémem interakcí, který je charakteristický a jedinečný pro jednotlivá rodinná společenství.

3.1 VE ŠKOLE

Období puberty je spojeno s důležitým sociálním mezníkem. Je jím ukončením povinné školní docházky a volba další vzdělávací varianty, která už není povinná a funguje jako předstupeň určité profesní role (která přináší i určitý sociální status). Volba resp. možnost získat určitou profesní roli, je významná, protože bude v mnoha směrech spoluurčovat další život jedince. Avšak v období puberty ještě větší subjektivní význam nemá. Dospívající je zaujat jinými problémy. Proměny osobnosti dospívajícího jsou ovlivněny i společenskými faktory, to znamená, že se do nich nějakým způsobem promítnou. Určitou změnu lze pozorovat ve všech oblastech socializace mládeže.

V období puberty se u pubescentů výrazně mění autority. Učitel ztrácí své výsadní postavení, které do této doby víceméně měl. Stejně tak se děje i u ostatních dospělých. Smysl role učitele je z pohledu pubescenta dán především jeho vztahem k výuce. Dospívající akceptují, že je učitel bude nutit k učení a dokonce to očekávají. Pubescent trvá na rigidním dodržování pravidel a na spravedlnosti. Odmítá manipulaci s řádem i se svou osobou. Takové jednání vyplývá z nechuti k absolutní podřízenosti k formální autoritě. Jestliže učitel zdůrazňuje svou autoritu a moc, může vyvolat negativismus. Pubescenti oceňují učitele, který nezdůrazňuje svou nadřazenost a autoritu. Oceňují dobrou náladu, smysl pro humor, pochopení pro žáky a ochotu

vyslechnout jejich názor. To znamená, že jsou rádi, když je učitel bere aspoň do určité míry jako rovnocenné bytosti (Vágnerová, 2000, str. 236).

3.2 V RODINĚ

Dítě si na počátku dospívání ve větší míře uvědomuje svou psychickou i fyzickou odlišnost od rodičů a považuje ji za důležitější než dřív. Stane se tak proto, že pubescent dospěje ke zralejšímu způsobu uvažování a navíc se začne v rámci své proměny na sebe víc soustředit. Toto zjištění obyčejně vede k deidentifikaci ke vztahu k rodičům. Dítě už nechce být jako oni, ale naopak se chce odlišit. Logickým důsledkem tohoto procesu bývá zpochybnění rodičovských hodnot a norem. Dokonce i těch, které sám pubescent považuje v zásadě za dobré. Potřebu vlastního odlišení posiluje také vědomí, že rodiče nejsou tak moudří a všemocní, jakými se dítěti zdáli být dříve. Pubescent je svými rodiči do určité míry zklamán a snaží se s tímto faktorem vyrovnat. Významnou roli zde hraje rozvoj poznávacích procesů a citová nezralost (Vágnerová, 2000, str. 238).

V posledních letech dospívání (přibližně dva roky) pubescent experimentuje s vlastní emancipací. Odmítá úplnou závislost na rodině a postupně ji stále více nahrazuje vázaností na vrstevníky. Ti jsou pro něho v této době významnější a poskytují mu podporu, kterou měl dříve od dospělých. Naivita a okouzlení novými kompetencemi jej vedou k pocitu všemocnosti. Pubescent je nekriticky přesvědčen, že ví všechno co je třeba a tudíž ho nemůže nic ohrozit. Odmítá všechny rady a doporučení rodičů, které mu připadají hloupé a zbytečné. V určitém období může odmítat úplně všechno, jako by se bál, že by ho méně radikální postoj mohl vrátit zpět, do dětské role (Vágnerová, 2000, str. 239).

3.3 S VRSTEVNÍKY

Snaha o osamostatnění, které by poskytlo potřebný prostor pro další vývoj osobnosti, bývá doprovázena orientací na jiné sociální skupiny, než je rodina. Pro pubescenta mají čím dál větší význam vrstevníci, kteří mají podobné problémy jako on. Vrstevnická skupina slouží jako opora stávající identity. Dospívající jedinec se může uspokojivě vymezit příslušností ke skupině, tzv. skupinovou identitou, která mu pomáhá překonat nejistotu v procesu osamostatňování. Skupinová identita podporuje individuální identitu, která je jí částečně definována. Je mnohem snadnější se takto vymezit a získat v celku bez námahy uspokojivý obraz sama sebe. Tímto způsobem se snižuje individuální zodpovědnost a zvyšuje se pocit sebevědomí, sebejistoty a moci, které by jedinec jinak pravděpodobně nedosáhl.

Skupinová identita poskytuje pubescentovi zázemí v době, kdy se uvolňují rodinné vazby. Pro mladší dítě je zdrojem jistoty a opory rodina. V období dospívání bývá potřeba jistoty a bezpečí uspokojována ve vrstevnické skupině. Dospívající si může spíše dovolit opouštět pevné rodinné vazby, jestliže má zázemí jinde. Vrstevníci se stávají neformálními autoritami, které mohou mít za určitých okolností větší vliv než dospělí.

Vrstevníci slouží jako zdroj sociálního učení:

1. Pubescenti ve skupině napodobují jeden druhého, resp. většina napodobuje vůdce či hvězdu party, kteří mají značnou neformální autoritu.
2. Vrstevnická skupina má referenční význam, tj. slouží jako základ pro porovnávání zkušeností.
 - a. Pubescent si může ve skupině ověřovat zkušenosti se sebou samým, může porovnávat vlastní chování, postoje a pocity s chováním a pocity vrstevníků. To má význam pro pochopení jiných i sebe sama, tato zkušenost je základem pro reálnější sebehodnocení.
 - b. Pubescent může srovnávat svoje zkušenosti s rodiči a s vymezením vlastní role v rodině. Informace vrstevníků mu pomáhají korigovat jeho požadavky na rodiče, na svou pozici v rodině. Vytváří se zde určitý

standard, hodnocený jako norma celé skupiny (Vágnerová, 2000, str. 244).

4. HODNOTY A SOUČASNÁ MLÁDEŽ

Zkoumat hodnotové orientace mládeže znamená tedy současně zkoumat společenskou dynamiku a trendy makro společenského pohybu. Poznání hodnotových orientací mládeže je proto významné nejen pro poznání samotné mládeže, ale i pro poznání stavu a vývoje společnosti. Hodnoty a hodnotová orientace jsou významným výrazem subjektivity člověka či společenského subjektu. Hodnotový systém představuje určitý „temporální uzel“, protože je současným průmětem předchozích, časově odlišných, sociálních, ekonomických, duchovních, kulturních, a politických podmínek do jednoho ohniska subjektivity jedince či společenského subjektu, jehož vliv se uplatní v budoucím reálném jednání subjektu (Sak, 2000, str. 64).

4.1 VÝVOJ HODNOTOVÉ ORIENTACE U MLÁDEŽE

Vývoj hodnotového systému u mladé generace ve věku středoškolské mládeže není ještě zcela dokončen. Mladý člověk si utváří svou hodnotovou orientaci s příchodem významných či méně významných informací, při různých životních situacích a při působení vlivů, se kterými se v životě setkává. Lze zaznamenat dlouhodobý generační vývoj hodnot jak u mladé generace, tak i obecně u celé populace ve společnosti. Zdá se, že v současnosti není mládež nositelem změny, jako tomu bývalo v minulosti. Kdy tenkrát současná mládež revoltovala proti vládě a současnému režimu. Vedla tichý boj se státem. V současnosti je dnešní mládež daleko pragmatičtější a podléhá komercializaci. Současná mládež nebojuje proti spotřební společnosti dospělých. Právě naopak, nejenže akceptuje „starý svět“, ale nedokáže už žít mimo hodnoty konzumní společnosti. Tak velikou proměnu hodnotové orientace za posledních 50 let má na svědomí změna politické situace a s tím i změna společnosti (Kraus, 2006, str. 59).

4.2 VÝCHOVA A HODNOTY

Tak jak jsou dospívající děti v rodinách vychovávány a k čemu jsou vedeny, tak se vytváří i jejich hodnotový systém. Se správnou výchovou svých potomků a k předání správných životních hodnot se potýkají generace rodičů a stále znovu a znovu si hledají svá vlastní řešení, neboť jednoduchý a snadný „rodičovský recept“, jenž by mohly získat od někoho jiného neexistuje.

Životy a chování lidí jsou jejich individuálními hodnotami výrazně ovlivněny. Někteří zasvěcují svůj život práci a budování kariéry a rodinu buď vůbec nemají, nebo se jí věnují jen minimálně. Někteří naopak mají za nejvyšší hodnotu rodinu a zaměstnání je pro ně pouhým prostředkem obživy. Obdobně se lze podívat i na hodnoty ve výchově mládeže. Pro některé rodiče je nejdůležitější, aby jejich děti byly čestné či skromné, někteří kladou větší důraz na jejich nadstandardní materiální zabezpečení. Hodnoty se utvářejí v rodině, ale i v průběhu dalšího života. Ovlivňují je lidé, se kterými se setkáváme a kteří jsou pro nás důležití, situace do kterých se dostáváme a musíme je řešit, nemalou roli hrají různé životní zkušenosti. Rodina je místem, kde dochází k předávání hodnot nejrůznějšího charakteru, včetně hodnot etických a morálních a hodnot vztahujících se k sexualitě. Ty nebývají tak zřetelné jako ostatní hodnoty, často souvisejí právě s etickými a morálními hodnotami. V počátečních stádiích vývoje rodiny hrají největší roli hodnotové orientace rodičů. Ty se mohou vzájemně lišit nebo být ve shodě. V dalších fázích vývoje se dostávají do centra pozornosti i hodnoty dětí, především dospívajících. Ty mohou být také odlišné od rodičovských hodnot, např. působením vlivů mimo rodinu (Šilerová, 2003, str. 41).

4.3 ŽIVOTNÍ STYL A HODNOTY

Životní styl je souhrnem jednotlivých činností podřízených dominantním představám a hodnotám člověka, které odpovídají jeho chování a jednání.

Chování a jednání člověka je ovlivňované jeho dominantními hodnotami, které utvářejí jeho osobitý životní styl. Ten se z větší části vztahuje k individu, neboť jde o určité zvnitřnění společenských a skupinových norem v závislosti na individuálních dispozicích jednotlivců. Předpokladem je ztotožnění hodnot, jejich zakotvení do struktury osobnosti, včetně jejich motivačního působení v postojích a jednáních.

Hodnoty mladých lidí vytvářejí jejich postoj k životu. Z tohoto postoje se odvíjí jejich chování a jednání. Takže hodnoty jsou naprostou součástí životního stylu. Vliv hodnot na životní styl mládeže byl zkoumán již od počátku 20. století. Životní styly, které berou v úvahu změněné poměry světa, práce a volného času, můžeme rozdělit do čtyř základních proudů.

Pracovně orientovaný životní styl – Takto žijící lidé pojali svůj životní styl jako naplnění své profese. Po celý svůj produktivní život věnují veškerou energii své práci. Jen zřídka odpočívají. Volný čas je pro ně nezbytná rekreace na zotavení organismu.

Hedonistický životní styl – Tento životní styl se vyznačuje silnou hodnotovou orientací na rodinu a volný čas. Takový člověk se nenašel ve své profesi, svou práci bere jako nutnost pro uživení rodiny. Veškeré radosti realizuje ve volném čase. Pracovní (všední) dny jen přežívá. Život takového člověka je silně polarizovaný.

Celistvý životní styl – Jedná se o velice vyvážený životní styl. Člověk se snaží skloubit „užitečné s příjemným“. Snaží se propojit svou práci se svým volným časem a právě v tom nalézá kladnou hodnotu. V extrémních situacích se může stát, že práce nepozorovatelně zabírá veškerý volný čas – práce je tak zábavná, že si člověk ani nevšimne, že pracuje celý den nebo celý týden.

Volnočasově kulturní životní styl – Je to velice obohacující životní styl s aktivním přístupem. Člověk se snaží pracovat na rozvíjení své osobnosti. Právě v tom vidí své hodnoty. Tyto cenné zkušenosti může pak využít i ve své profesi (Vážanský, 2001, str. 50).

PRAKTICKÁ ČÁST

5. VÝZKUMNÁ TEORIE

V této výzkumné části zmapuji celou praktickou část s konstatováním cíle a hypotéz výzkumné studie. Představím charakteristiku škol a respondentů výzkumné studie. Seznámím s metodou, kterou jsem použila v bakalářské práci a pomocí které jsem získala zásadní informace. Také provedu ztvárnění výsledků celé výzkumné studie a na závěr provedu nezbytné ověření hypotéz.

5.1 CÍL VÝZKUMNÉ STUDIE

Cílem výzkumné studie je zjištění, k jakým hodnotám se hlásí respondenti středních škol v rozmezí cca 15 – 18 let věku a studenti prezenčních forem vysokoškolského studia v rozmezí cca 19 – 22 let věku a to s důrazem na postižení proměn jejich hodnocení významu klíčových hodnot v různých životních etapách.

5.2 VÝZKUMNÉ PŘEDPOKLADY

Předpoklad číslo 1:

Lze předpokládat, že mezi celkovými výsledky respondentů z řad studentů SŠ a VŠ budou existovat významné rozdíly.

Předpoklad číslo 2:

Lze předpokládat, že mezi respondenty z řad studentů SŠ a VŠ budou existovat rozdílné pohledy na následující hodnoty týkající se jejich školního, rodinného a osobního života.

Dílčí předpoklad č. 2.1:

Studenti středních škol, budou vyjadřovat nižší míru spokojenosti se svým současným životem, než studenti vysokých škol. (1. Jste spokojený se svým současným životem? a 2. Cítíte se v současné době šťastný/šťastná?)

Dílčí předpoklad č. 2.2:

Studenti středních škol budou vyjadřovat nižší míru zájmu o svůj školní život, než studenti vysokých škol. (3. Baví vás škola, kterou nyní studujete? a 5. Snažíte se o dobré školní výsledky?)

Dílčí předpoklad č. 2.3:

Studenti středních škol budou přiznávat vyšší míru rizikového chování, než studenti vysokých škol. (12. Pijete alkohol?, 13. Jste kuřák/kuřačka?, 14. Máte osobní zkušenost s měkkými drogami (hašiš, marihuana)? a 15. Máte osobní zkušenost s tvrdými drogami (pervitin, heroin, LSD, crack, kokain...)?)

Dílčí předpoklad č. 2.4:

Studenti středních škol budou vyjadřovat nižší míru spokojenosti se životem ve své rodině, než studenti vysokých škol. (10. Trávíte často čas se svou rodinou? a 16. Jaký máte vztah s rodiči?)

Dílčí předpoklad č. 2.5:

Studenti středních škol budou vyjadřovat vyšší zájem o uspořádání svého budoucího rodinného života v mladším věku, než studenti vysokých škol. (17. V kolika letech byste chtěli vstoupit do prvního manželství? a 18. V kolika letech byste chtěli mít své první dítě?)

5.3 CHARAKTERISTIKA ŠKOL VÝZKUMNÉ STUDIE

Pro zrealizování této výzkumné studie jsem si vybrala čtyři školy.

Dvě střední školy: Střední průmyslová škola Automobilní a technická, v ulici Skuherského 3, v Českých Budějovicích a Střední zdravotnická škola na Husově třídě 3, také v Českých Budějovicích. V obou školách jsem studentům dohromady zadala šedesát kusů dotazníků.

Dvě vysoké školy: Vyšší odborná škola cestovního ruchu, na Senovážném náměstí 12, v Českých Budějovicích a České vysoké učení technické v Praze Fakulta architektury, v ulici Thákurova 9. Také i v těchto školách jsem zadala studentům dohromady šedesát kusů dotazníků.

5.4 CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ VÝZKUMNÉ STUDIE

Respondenty této studie jsem si rozdělila do dvou skupin (SŠ) a (VŠ).

První skupinu respondentů (SŠ) tvoří studenti dvou středních škol, prvních až třetích ročníků školy. Ve věkovém rozmezí 15 -18 let. V této skupině jsem dotazníkovou formou oslovila šedesát žáků, z toho je 31 chlapců a 29 dívek.

Druhou skupinu respondentů (VŠ) tvoří studenti dvou vysokých škol, ve věkovém rozmezí 19 – 22 let. I tato skupina má šedesát studentů, z toho je 34 chlapců a 26 dívek.

5.5 METODA VÝZKUMNÉ STUDIE

Jako nejvhodnější a pro mě nejdostupnější metodou pro získání informací o hodnotách současné mládeže na středních a vysokých školách je diagnostický nástroj – písemný dotazník.

Dotazník se spojuje s dotazováním, s otázkami. Je to způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Dotazník je nejfrekventovanější metodou při zjišťování údajů. Tato frekventovanost bývá často dána zdánlivě lehkou konstrukcí dotazníku. Dotazník se považuje za velice ekonomický výzkumný nástroj, protože s jeho pomocí je možné oslovit značný počet respondentů. Můžeme jím získat velké množství informací při malé investici času (Gavora, 2000, str. 99).

Nevýhody dotazníku jsou nesprávné sestavení dotazníku nebo záměrné zkreslení výsledků. Výsledkem nesprávně sestaveného dotazníku jsou nesprávné informace, ať už jsou nesprávně získané nebo vyhodnocené. Proto musí mít správný dotazník velice promyšlenou strukturu a otázky by měly být jasné, přesné a jednoznačné. K záměrnému zkreslení dotazníku může docházet z mnoha důvodů, záleží jen na objektivním pocitu respondenta. Dotazovaný se chce projevit v lepším společenském světle nebo se zbytečně podceňuje. K značnému zkreslení odpovědí dochází (a to zejména u adolescentů), pokud respondent nevyovídá upřímně, ale v žertu. Sama jsem se s tím setkala při vyhodnocování dotazníků k této studii.

K této výzkumné studii jsem použila nestandardizovaný mnou vypracovaný dotazník, který jsem zadávala na dvou středních škol, kde jsem oslovila šedesát žáků, z toho je 31 chlapců a 29 dívek a dvou vysokých škol, kde jsem oslovila také šedesát studentů, z toho je 34 chlapců a 26 dívek. Před vyhodnocováním výzkumné studie jsem všechny dotazníky prohlédla a provedla jsem kvalitativní výběr z důvodů, že některé dotazníky byly nečitelné, chyběly zde odpovědi na všechny otázky, někde respondenti spíše vtipkovali různými kresbami a pro dorovnání stejného počtu obou pohlaví (stejný počet dívek a chlapců mezi respondenty). Konečný počet dotazníků ke zpracování výzkumné studie byl 80 kusů. (SŠ) 40 kusů dotazníků, z toho zodpovědělo 20 dívek a 20 chlapců a (VŠ) také 40 kusů dotazníků, z toho bylo také 20 dívek a 20 chlapců.

Dotazník obsahuje 4 jasně dané otázky s tabulkami hodnot. U každé z nich žádám respondenta, aby v tabulce hodnot očísloval hodnoty ke vztahu k otázce od nejdůležitější po méně důležité. Např. v otázce číslo 1) Co pokládáte v životě za nejdůležitější? - znamená číslice 1 nejvyšší (nejdůležitější) místo v tabulce hodnot a naopak číslice 13 znamená nejnižší místo v tabulce hodnot.

1) Co pokládáte v životě za nejdůležitější?

Prosím o očíslování níže uvedených hodnot, podle toho na jakém místě se (v pomyslném žebříčku hodnot) ve vašem životě nalézají.

Číslice 1 znamená nejvyšší (nejdůležitější) místo a naopak číslice 13 znamená nejnižší místo v žebříčku hodnot.

RODINA (RODIČE, SOUROZENCI)	
PŘÁTELSTVÍ	
PENÍZE A MAJETEK	
PŘÍRODA	
ZDRAVÍ	
LÁSKA	
VZDĚLÁNÍ	
ZÁJMY A KONÍČKY	
SPOLEČENSKÉ UZNÁNÍ	
ŽÍT V MÍRU	
ÚSPĚCH	
KULTURNÍ ŽIVOT	
DOBŘE ZAMĚSTNÁNÍ	

2) O co byste nikdy v životě nechtěli přijít?

Prosím o očíslování níže uvedených hodnot, podle největší nepostradatelnosti. Číslice 1 znamená nejvyšší (nejvíce nepostradatelná hodnota) a naopak číslice 8 znamená nejnižší místo v nepostradatelnosti.

RODINA (RODIČE, SOUROZENCI)	
PENÍZE A MAJETEK	
ZDRAVÍ	
PARTNER	
VZDĚLÁNÍ	
ČEST	
PRÁCE	
VÍRA	

3) Co byste ve svém dosavadním životě nejraději změnili?

Prosím o očíslování níže uvedených hodnot, podle vašeho přání změnit ji. Číslice 1 znamená nejvyšší (nejraději byste ji změnili) místo a naopak číslice 6 znamená nejnižší místo v tabulce změn.

ŠKOLA	
SVŮJ VZHLED	
PARTNER	
PŘÍSTUP K LIDEM	
PŘÍSTUP K PRÁCI	
NIC	

4) Z čeho máte největší obavy (strach)?

Prosím o očíslování níže uvedených hodnot, podle míry vašeho strachu. Číslice 1 znamená nejvyšší (máš z toho největší obavy) místo a naopak číslice 7 znamená nejnižší místo v tabulce obav.

Z VÁLKY	
Z EKOLOGICKÉ KATASTROFY	
Z PŘÍRODNÍ KATASTROFY	
ZE SAMOTY	
ZE ŠKOLY	
Z NEMOCÍ	
Z CHUDOBY	

Druhou část dotazníku tvoří 20 otázek. Zde jsem zvolila kombinaci otevřených a uzavřených otázek. Tyto otázky se týkají školního, rodinného a osobního života respondenta, abych lépe pronikla do jejich osobních postojů a názorů ke vztahu k hodnotám.

Dále Vás prosím o vyplnění dotazníku s odpověďmi a) b) c) d). Jednu ze čtyř variant zakroužkujte. U otevřených otázek Vás prosím o co nejupřímnější odpovědi.

1) Jste spokojený se svým současným životem?

- a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne

2) Cítíte se v současné době šťastný/šťastná?

- a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne

3) Baví vás škola, kterou nyní studujete?

- a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne

4) Jaký je váš nejoblíbenější předmět?

5) Snažíte se o dobré školní výsledky?

- a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne

6) Jaký je váš nejméně oblíbený předmět?

7) Kolik času obvykle věnujete domácí přípravě ke studiu?

- a) 1hod. b) 2hod. c) 3hod. d) 0hod.

8) Co nejraději děláte ve volném čase?

9) Trávíte často čas s kamarády?

- a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne

10) Trávíte často čas se svou rodinou?

- a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne

11) Trávíte často čas se svým partnerem/partnerkou?

- a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne

12) Pijete alkohol?

- a) ano b) příležitostně c) ne

13) Jste kuřák/kuřačka?

- a) ano b) příležitostně c) ne

14) Máte osobní zkušenost s měkkými drogami (hašiš, marihuana)?

- a) ano b) ne

15) Máte osobní zkušenost s tvrdými drogami (pervitin, heroin, LSD, crack, kokain...)?

- a) ano b) ne

16) Jaký máte vztah s rodiči?

- a) ☺ b) ☹ c) ☹

17) V kolika letech byste chtěli vstoupit do prvního manželství?

- a) 20-25let b) 25-30let c) 30-35let d) 35-40let e) nikdy

18) V kolika letech byste chtěli mít své první dítě?

- a) 20-25let b) 25-30let c) 30-35let d) 35-40let e) nikdy

19) Plánujete si profesní kariéru?

- a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne

20) Budete vychovávat své děti podobně, jako vychovávali rodiče vás?

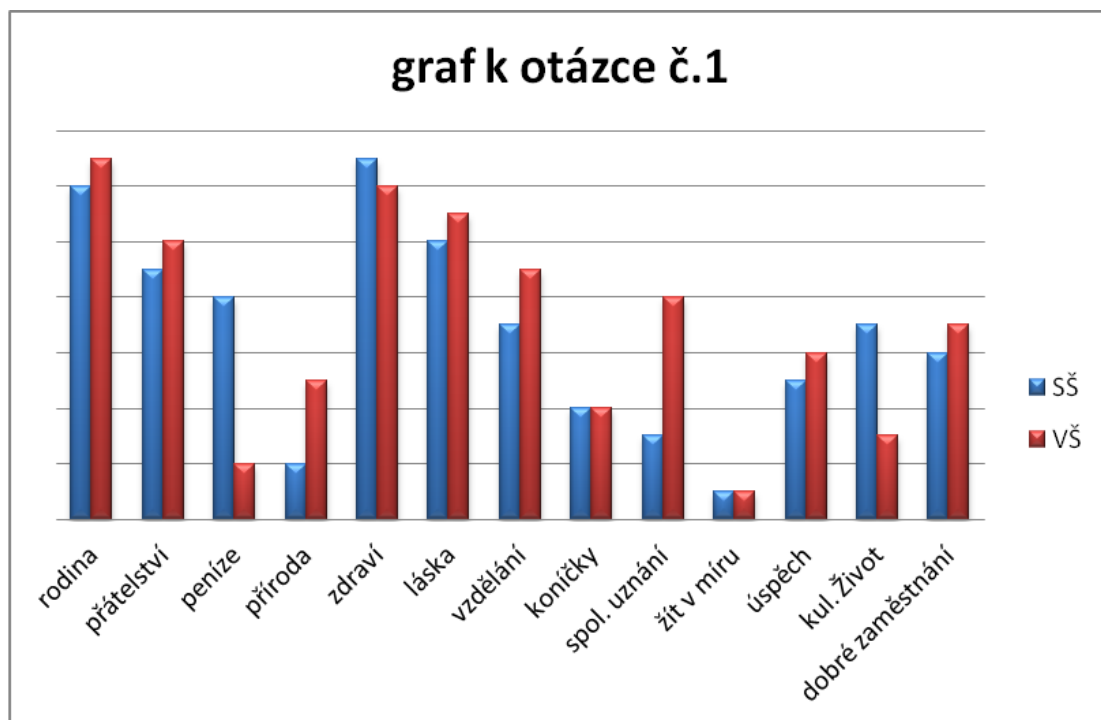
- a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne

5.6 ZTVÁRNĚNÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMNÉ STUDIE

Pro ztvárnění výsledků výzkumné studie mi dotazníková metoda připadala velice vhodná i pro svou přehlednou formu následné počítačové úpravy, kde jsem zpracované výsledky z dotazníků mohla vsadit do hodnotových tabulek a porovnávacích grafů. První část dotazníku jsem zpracovala ve sloupcovém grafu a v druhé části jsem používala graf prstencový.

PRVNÍ ČÁST DOTAZNÍKU

Otázka č. 1) Co pokládáte v životě za nejdůležitější?

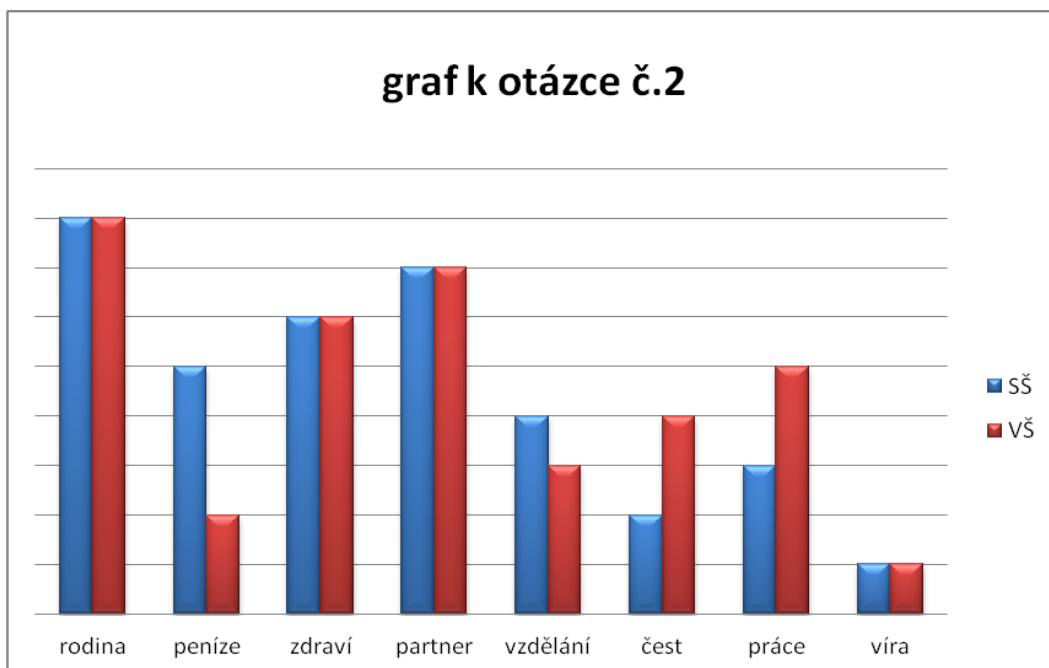
rodina	přátelství	peníze	příroda	zdraví	láska	vzdělání	
2	4	5	12	1	3	7	SŠ
1	4	12	9	2	3	5	VŠ

koníčky	spol. uznání	žít v míru	úspěch	kul. Život	dobré zaměstnání	
10	11	13	9	6	8	SŠ
10	6	13	8	11	7	VŠ

Komentář k otázce č. 1:

Jak je vidět na předchozím grafu, ve valné většině hodnot se respondenti obou skupin rozcházejí. Jen v hodnotách týkající se koníčků a života v míru se shodují. Největší rozdíl (6 bodů na hodnotové stupnici = 46,15%) vnikl mezi skupinami v hodnotě peněz, dále pak u hodnoty spol. uznání (5 bodů na hodnotové stupnici = 38,46%), hodnota kul. život měla rozdíl (4 bodů na hodnotové stupnici = 30,76%) a příroda (3 bodů na hodnotové stupnici = 23,07%). Hodnota peněz tedy rapidně zvítězila u skupiny (SŠ). Může to být i tím, že nemají takové možnosti přivýdělků jako skupina (VŠ). Jsou tedy závislé jen na kapesném od svých rodičů a ty nepokryjí jejich nároky. Proto tak vysoké ohodnocení v hodnotové tabulce přidělili penězům. Hodnotu spol. uznání zase vysoce ohodnotila skupina (VŠ) oproti (SŠ). Jsou to lidé, kteří studují vysoké školy a snaží se něčeho dosáhnout. Vědí, že společenské uznání je tzv. pochvala za jejich dosavadní práci, za to, čeho zatím dosáhli. Skupina (SŠ) se zatím v tomto ohledu teprve hledá, dozrává a upřesňuje si svou osobnost. Hodnota týkající se kul. života byla viditelně výše obodována u skupiny (SŠ). Je to tím, že jsou na samém počátku kulturního žití, začínají poprvé chodit ven ve večerních hodinách za zábavou (kina, divadla, diskotéky, music cluby ...), bez dohledu rodičů. Je to čerstvá záležitost. Skupina (VŠ) je této možnosti zábavy nasycená.

Otázka č. 2) O co byste nikdy v životě nechtěli přijít?

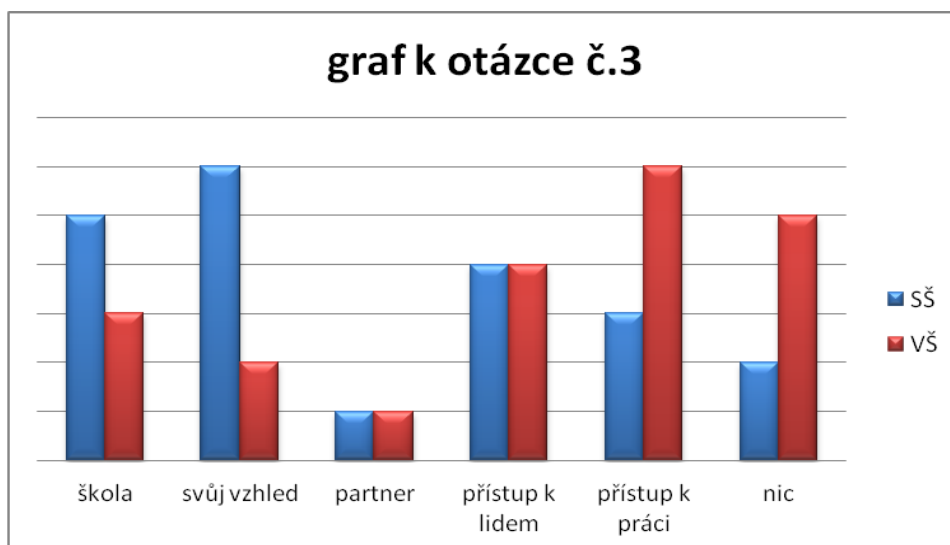

rodina	peníze	zdraví	partner	vzdělání	čest	práce	víra	
1	4	3	2	5	7	6	8	SŠ
1	7	3	2	6	5	4	8	VŠ

Komentář k otázce č. 2:

U této otázky byl největší rozdíl (3 bodů na hodnotové stupnici = 37,5%) byl u hodnoty týkající se peněz. Opět se ukazuje, že skupina (SŠ) má hodnotu peněz na předním místě ve svém pomyslném žebříčku hodnot. Další rozdíl byl u hodnot čest a práce, kde byl rozdíl (2 bodů na hodnotové stupnici = 25%). Zde zase naopak skupina (VŠ) měla tyto hodnoty na předním místě ve svém pomyslném žebříčku hodnot. Zajímavé je, že respondenti obou skupin se na polovině hodnot zcela shodli. Jsou to hodnoty preferující rodinu, zdraví, partnera a víru. Tato otázka byla položena v kontextu se ztrátou cenné hodnoty. Proto mi z této otázky vyplývá úsudek, že globálně vzato jsme jen lidé a existence rodiny, pevné zdraví a mít po boku člověka, s kterým si rozumíme, je pro všechny z nás důležité. Ztráta těchto hodnot by nám byla nepříjemná v kterémkoli věku.

Otázka č. 3) Co byste ve svém dosavadním životě nejraději změnili?

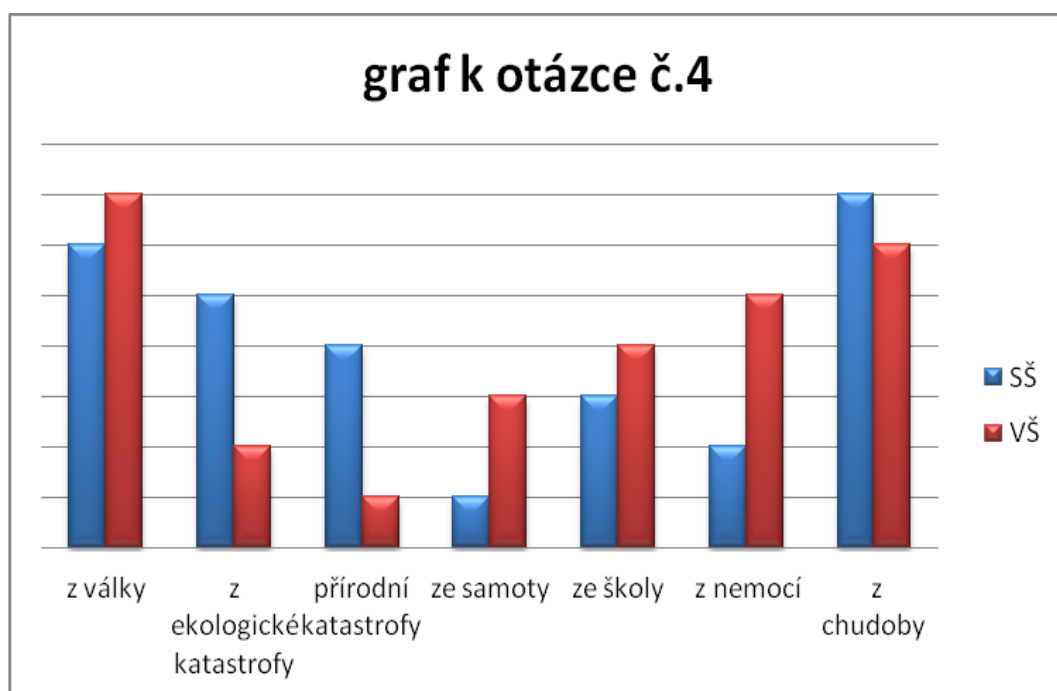

škola	svůj vzhled	partner	přístup k lidem	přístup k práci	nic	
2	1	6	3	4	5	SŠ
4	5	6	3	1	2	VŠ

Komentář k otázce č. 3:

Otázka zněla – Co byste ve svém dosavadním životě nejraději změnili? Obě skupiny se shodly jen na dvou hodnotách přístupu k lidem a na partnerovi. Největší odchylka (4 bodů na hodnotové stupnici = 66,66%) mezi oběma skupinami byla v hodnotě svůj vzhled. Je to způsobeno tím, že skupina (SŠ) prochází jak psychickými tak i fyzickými změnami svého těla. Musí si na tyto změny zvyknou a přijmout je za své. Identifikovat se se svým tělem. Skupina (VŠ) má toto období identifikace za sebou, proto je tolik jejich vzhled netrápí a jsou sami se sebou spokojeni. Další hodnoty, kde se skupiny rozcházejí ve svých hodnotách jsou přístup k práci, kde rozdíl činí (3 body na hodnotové stupnici = 50%) a škola, kde je rozdíl (2 bodů na hodnotové stupnici = 33,33%). Důležitost v přístupu k práci si více uvědomují (VŠ), je to způsobeno jejich větším smyslem pro zodpovědnost. Změnit školu by chtělo více respondentů ze skupiny (SŠ), domnívám se, že je to způsobeno tím, že při výběru školy je častěji přesvědčují rodiče, ale u respondentů (VŠ) je to už především jejich volba.

Otázka č. 4) Z čeho máte největší obavy (strach)?

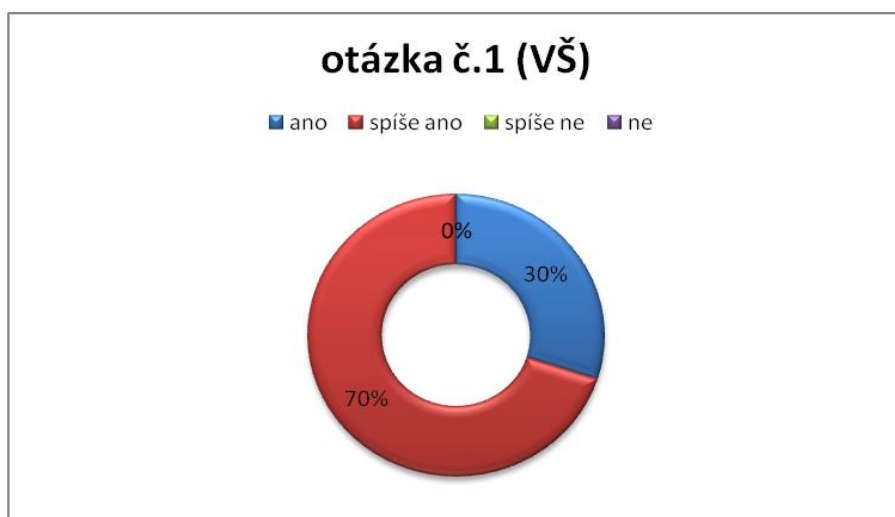
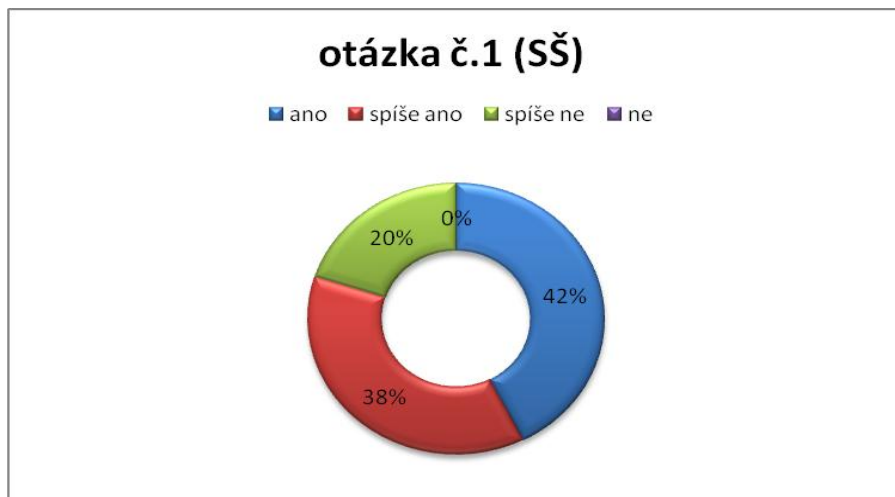
z války	z ekologické katastrofy	z přírodní katastrofy	ze samoty	ze školy	z nemocí	z chudoby	
2	3	4	7	5	6	1	SŠ
1	6	7	5	4	3	2	VŠ

Komentář k otázce č. 4:

U této otázky se obě skupiny respondentů nesešly ani v jedné hodnotě. Myslím si, že tato otázka, která se týká obav a strachu je hodně o informovanosti a subjektivním pocitu každého člověka.

DRUHÁ ČÁST DOTAZNÍKU

1) Jste spokojený se svým současným životem?

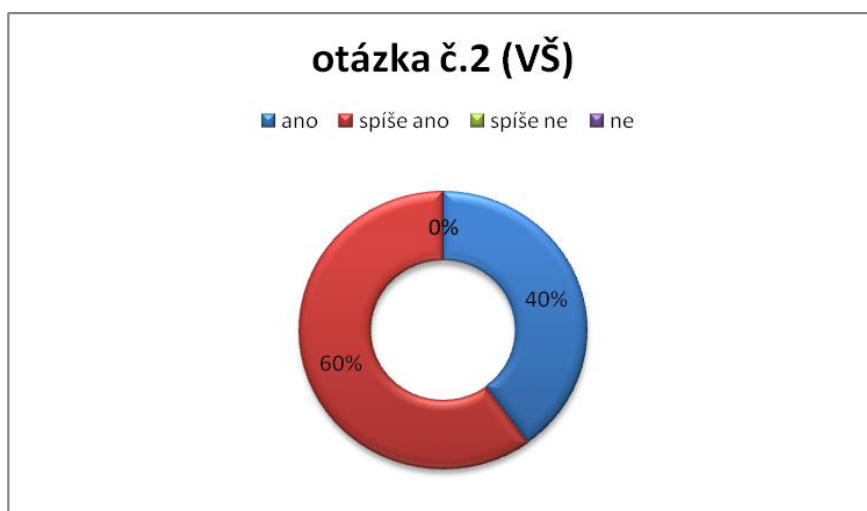
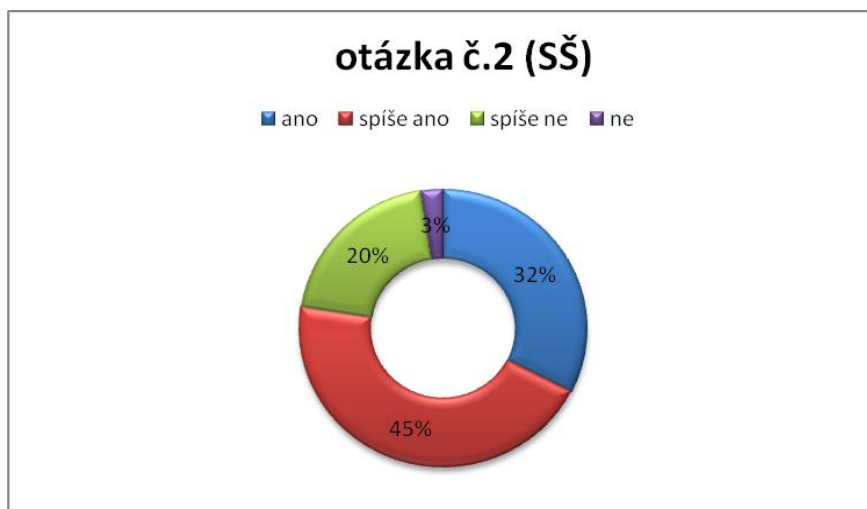

(údaje v %, fi = 100%, ni SŠ = 40, ni VŠ = 40)

Většina respondentů ze skupiny (SŠ) je spokojena se svým životem. Pro „ANO“ se vyjádřilo 42% (tj. 17) a pro „SPÍŠE ANO“ 38% (tj. 15) studentů. Zápornou odpověď „SPÍŠE NE“ zvolilo 20% (tj. 8) respondentů.

Ze skupiny (VŠ) jsou všichni respondenti spokojeni se svým životem. Pro „ANO“ se vyjádřilo 30% (tj. 12) a pro „SPÍŠE ANO“ 70% (tj. 28) studentů.

2) Cítíte se v současné době šťastný/šťastná?

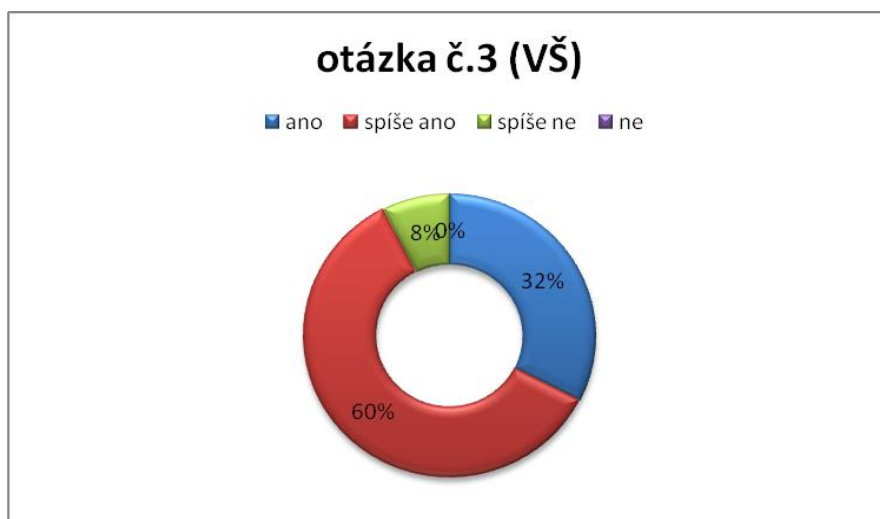
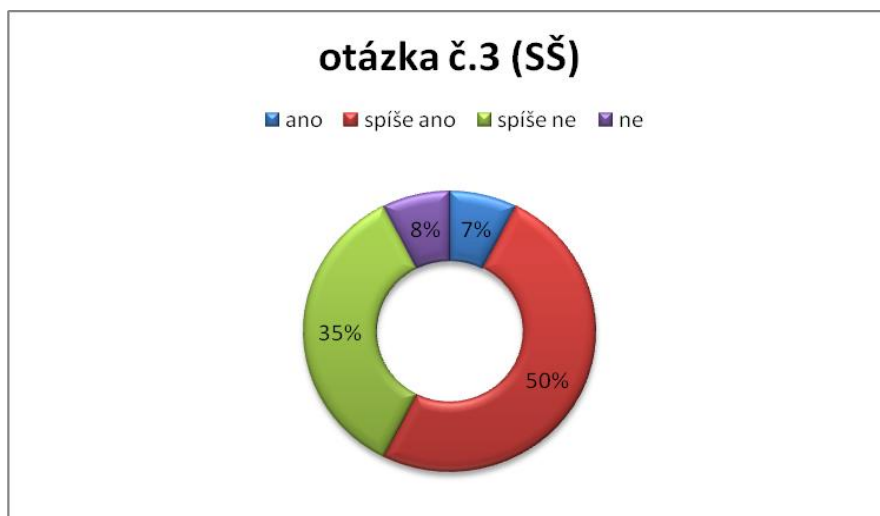

(údaje v %, $n = 100\%$, $n_{SŠ} = 40$, $n_{VŠ} = 40$)

U respondentů (SŠ) se cítí šťastní 32% (tj. 13) respondentů, 45% (tj. 18) respondentů se cítí spíše šťastní a 20% (tj. 8) respondentů se cítí spíše nešťastní. 3% (tj. 1) respondent se cítí nešťastný.

Ve skupině (VŠ) se cítí 40% (tj. 16) respondentů šťastní a 60% (tj. 24) respondentů spíše šťastní.

3) Baví vás škola, kterou nyní studujete?

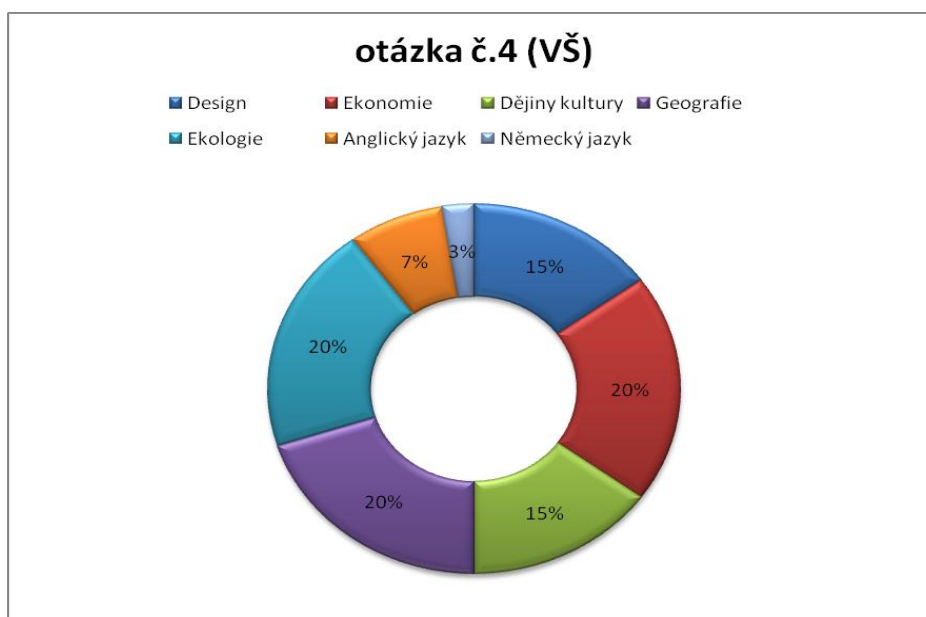
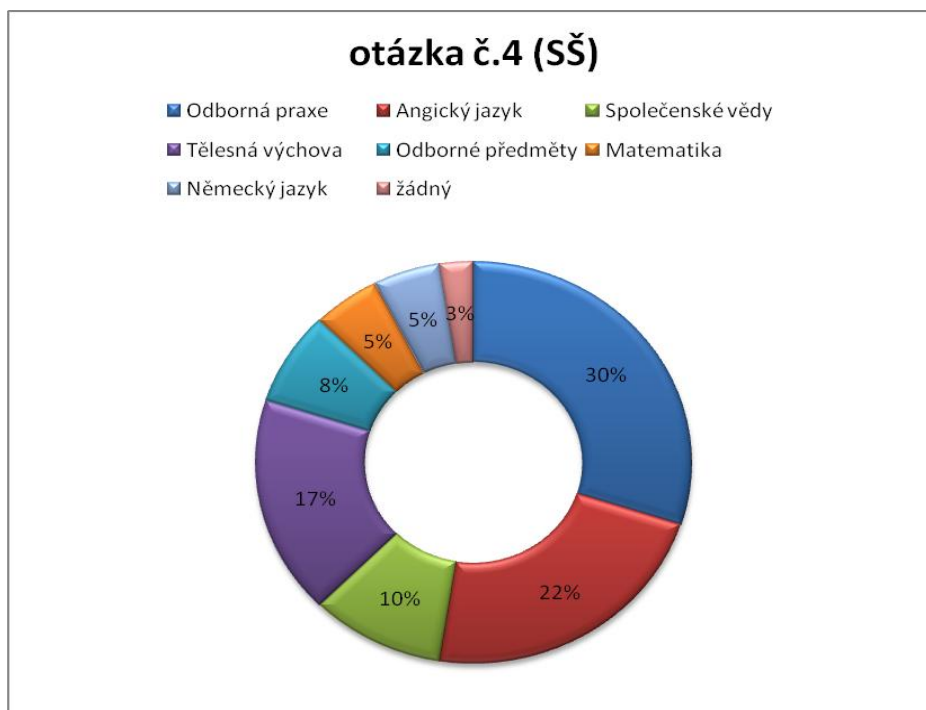

(údaje v %, fi = 100%, ni SŠ = 40, ni VŠ = 40)

U skupiny (SŠ) baví škola v 7% (tj. 3) odpovědi. Pro odpověď „SPÍŠE ANO“ se vyjádřilo 50% (tj. 20) studentů. Zápornou odpověď „SPÍŠE NE“ zvolilo 35% (tj. 14). 8% (tj. 3) respondenti se vyjádřili, že je škola nebaví.

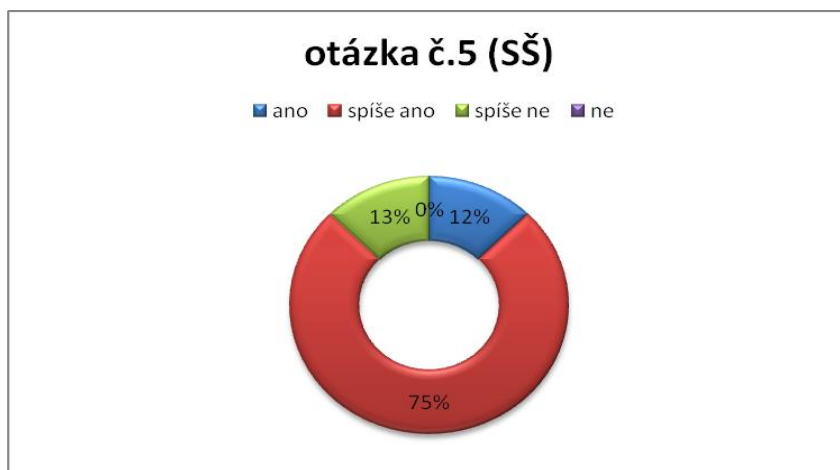
Ve skupině (VŠ) baví škola 32% (tj. 13) respondentů, 60% (tj. 24) studentů zvolilo odpověď „SPÍŠE ANO“. Zápornou odpověď „SPÍŠE NE“ zvolilo 8% (tj. 3) respondenti.

4) Jaký je váš nejoblíbenější předmět?

(údaje v %, fi = 100%, ni SŠ = 40, ni VŠ = 40)

5) Snažíte se o dobré školní výsledky?

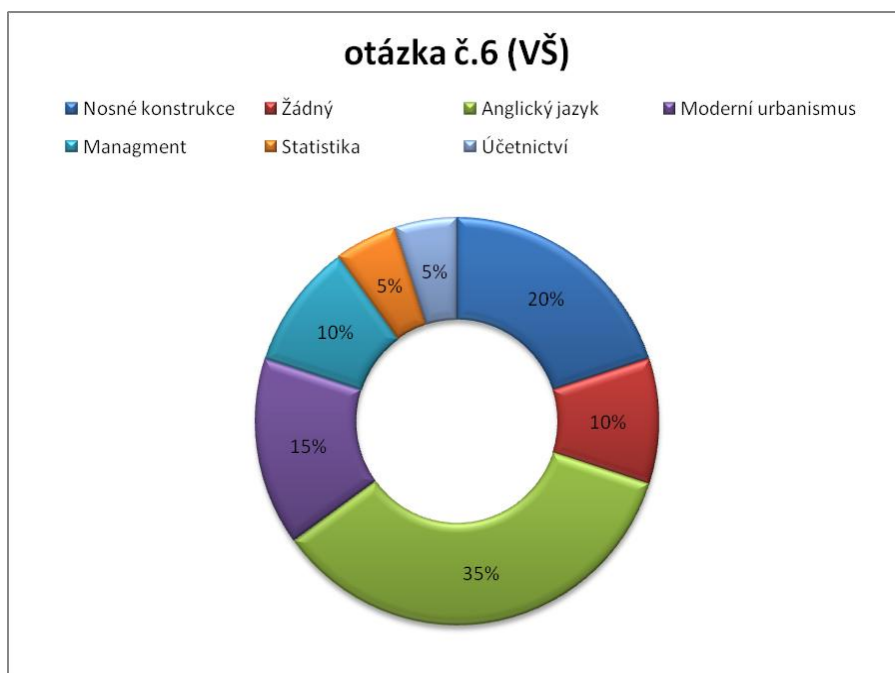
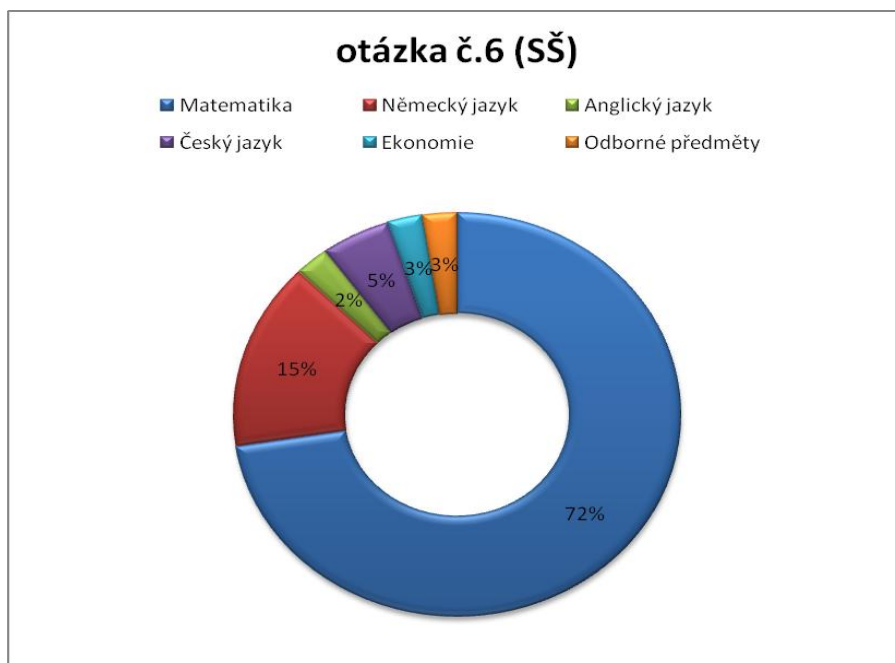

(údaje v %, fi = 100%, ni SŠ = 40, ni VŠ = 40)

12% (tj. 5) respondentů (SŠ) se snaží o dobré školní výsledky. 75% (tj. 30) respondentů se spíše snaží o dobré školní výsledky a 13% (tj. 5) se spíše nesnaží.

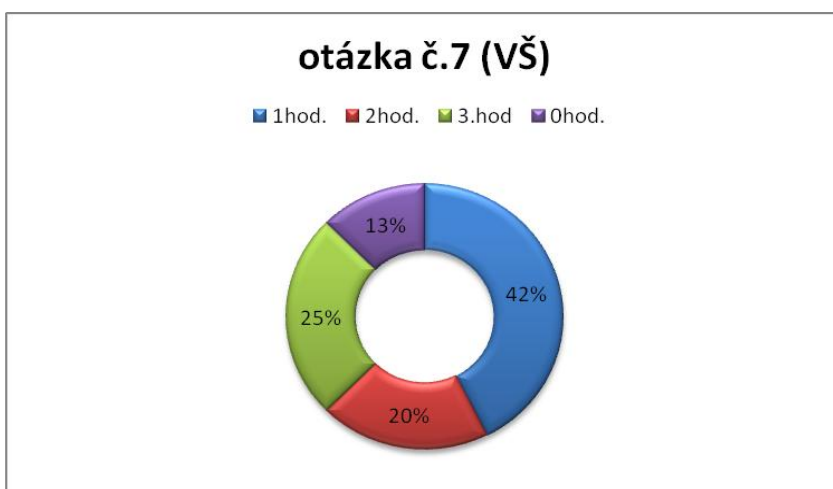
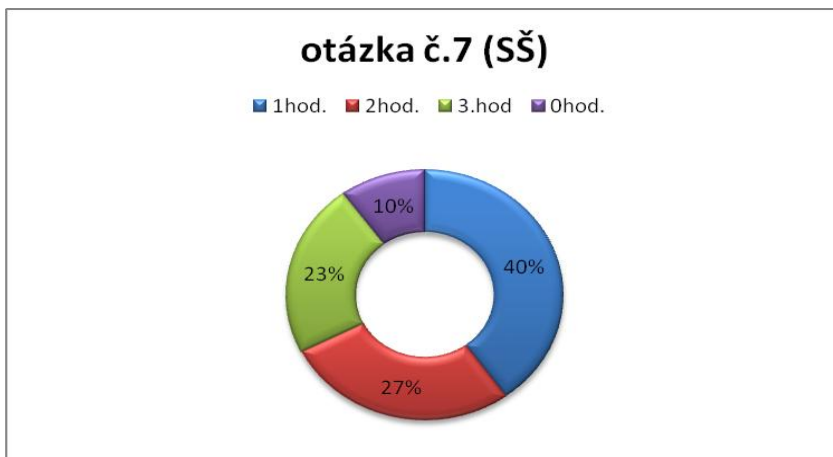
Ve skupině (VŠ) se všichni snaží o dobré školní výsledky. Pro „ANO“ se vyjádřilo 50% (tj., 20) a pro „SPÍŠE ANO“ 50% (tj., 20) studentů.

6) Jaký je váš nejméně oblíbený předmět?

(údaje v %, $f_i = 100\%$, $n_i \text{ SŠ} = 40$, $n_i \text{ VŠ} = 40$)

7) Kolik času obvykle věnujete domácí přípravě ke studiu?

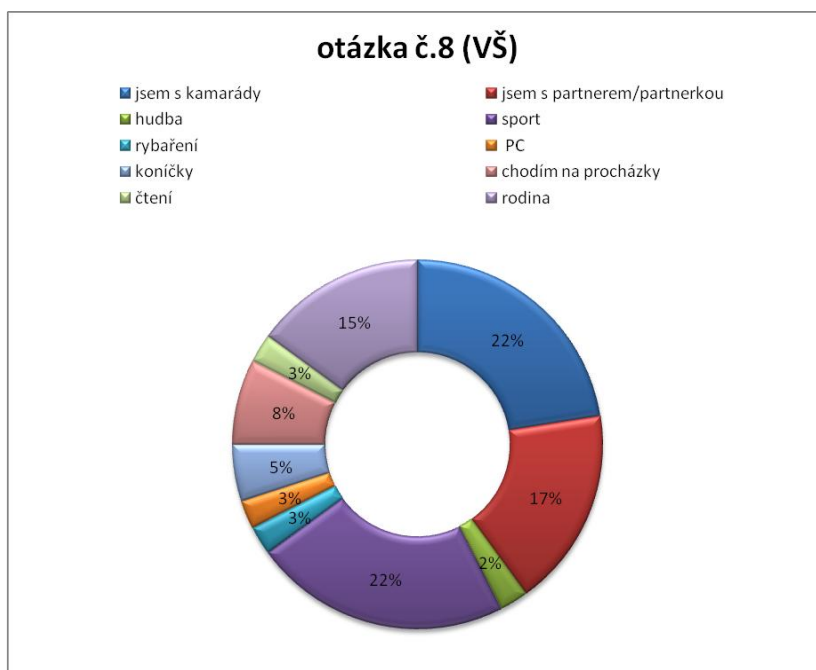
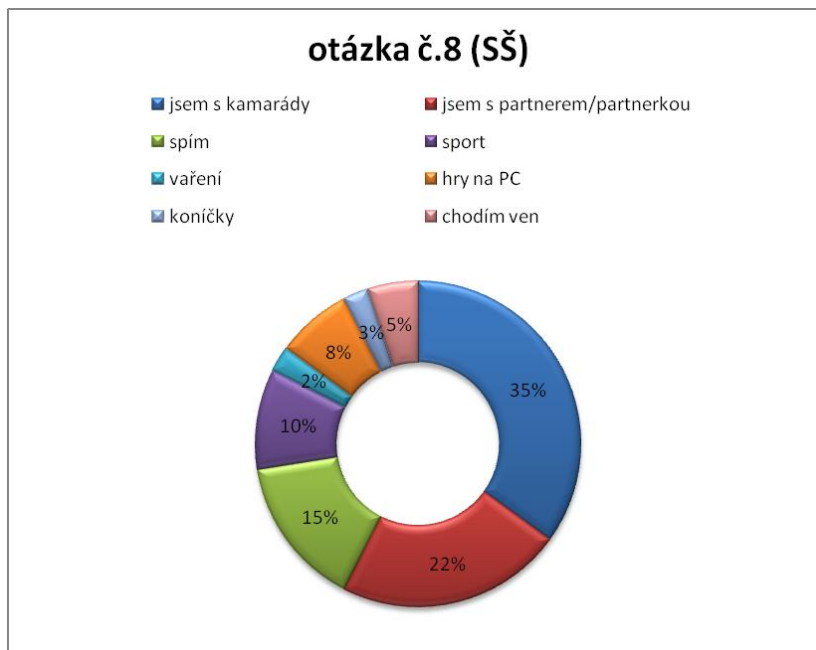

(údaje v %, $f_i = 100\%$, $n_i \text{ SŠ} = 40$, $n_i \text{ VŠ} = 40$)

40% (tj. 16) respondentů (SŠ) věnuje 1 hodinu denně domácí přípravě ke studiu. 2 hodiny denně věnuje 27% (tj. 11) studentů. 3 hodiny denně 23% (tj. 9) a žádnou přípravu ke studiu 10% (tj. 4) respondenti.

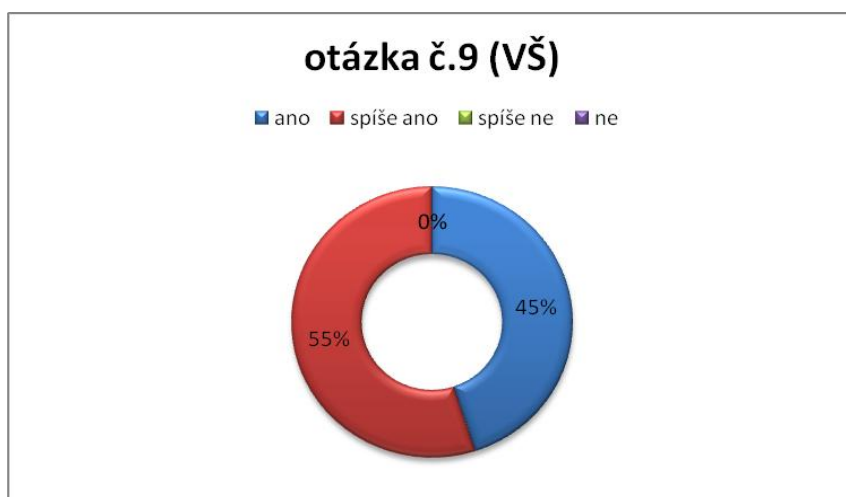
42% (tj. 17) respondentů (VŠ) věnuje 1 hodinu denně domácí přípravě ke studiu. 2 hodiny denně věnuje 20% (tj. 8) studentů. 3 hodiny denně 25% (tj. 10) a žádnou přípravu ke studiu 13% (tj. 5) respondentů.

8) Co nejraději děláte ve volném čase?

(údaje v %, fi = 100%, ni SŠ = 40, ni VŠ = 40)

9) Trávíte často čas s kamarády?

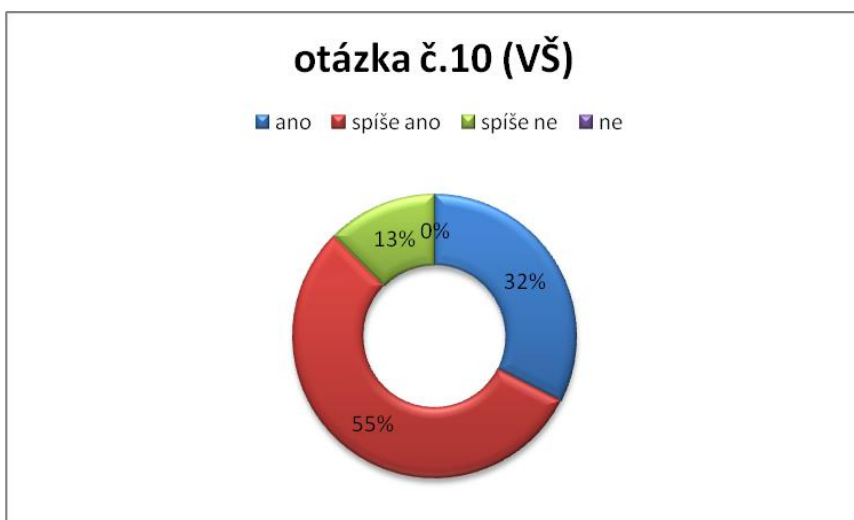
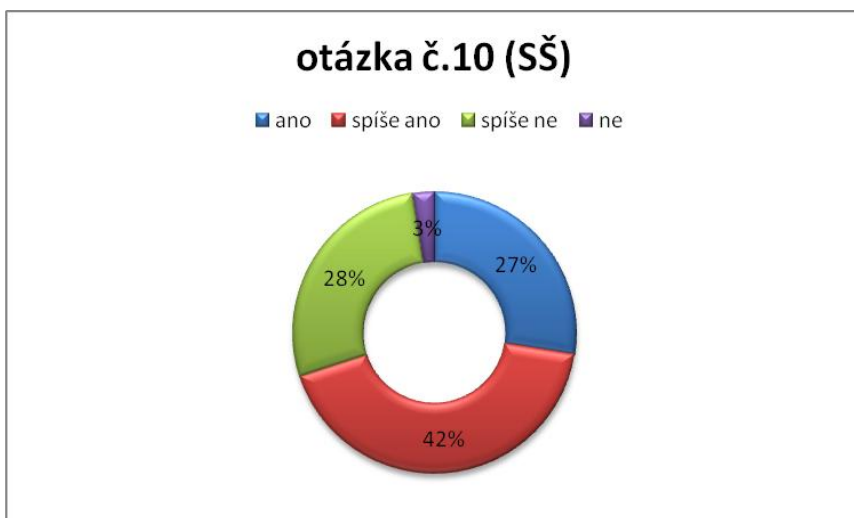

(údaje v %, fi = 100%, ni SŠ = 40, ni VŠ = 40)

Všichni respondenti (SŠ) tráví často čas se svými kamarády. Pro „ANO“ se vyjádřilo 50% (tj. 20) a pro „SPÍŠE ANO“ 50% (tj. 20) studentů.

Všichni respondenti (VŠ) tráví často čas se svými kamarády. Pro „ANO“ se vyjádřilo 45% (tj. 18) a pro „SPÍŠE ANO“ 55% (tj. 22) studentů.

10) Trávíte často čas se svou rodinou?

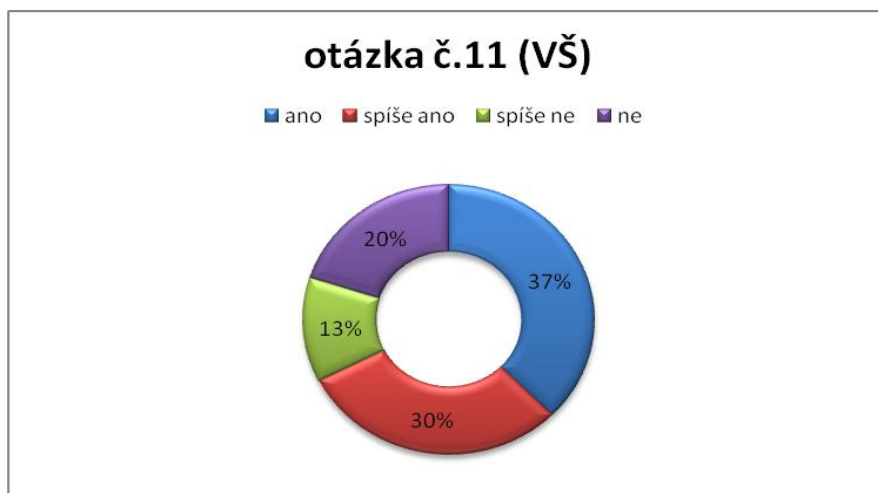
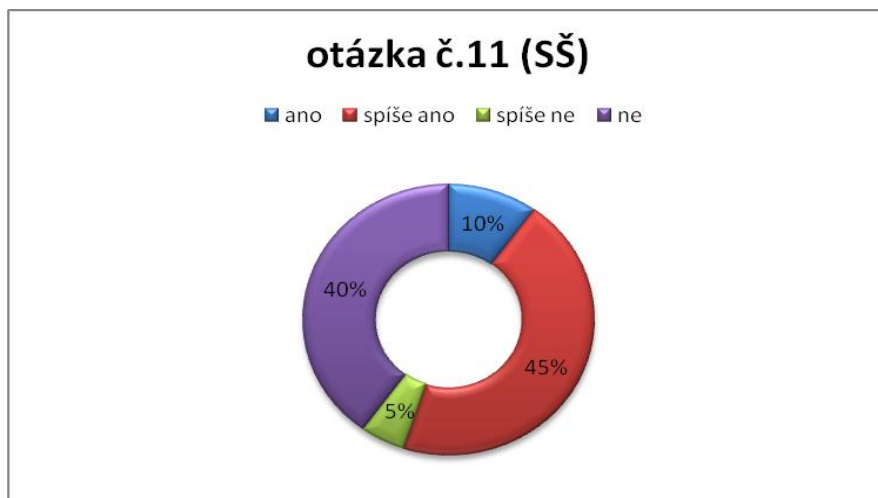

(údaje v %, $f_i = 100\%$, $n_i \text{ SŠ} = 40$, $n_i \text{ VŠ} = 40$)

27% (tj. 11) respondentů (SŠ) tráví často čas se svou rodinou. 42% (tj. 17) studentů odpovědělo spíše ano. 28% (tj. 11) se vyjádřilo záporně, že spíše netráví čas se svou rodinou a 3% (tj. 1) respondent netráví často čas se svou rodinou.

32% (tj. 13) respondentů (VŠ) tráví často čas se svou rodinou. 55% (tj. 22) studentů odpovědělo spíše ano. 13% (tj. 5) se vyjádřilo záporně, že spíše netráví čas se svou rodinou.

11) Trávíte často čas se svým partnerem/partnerkou?

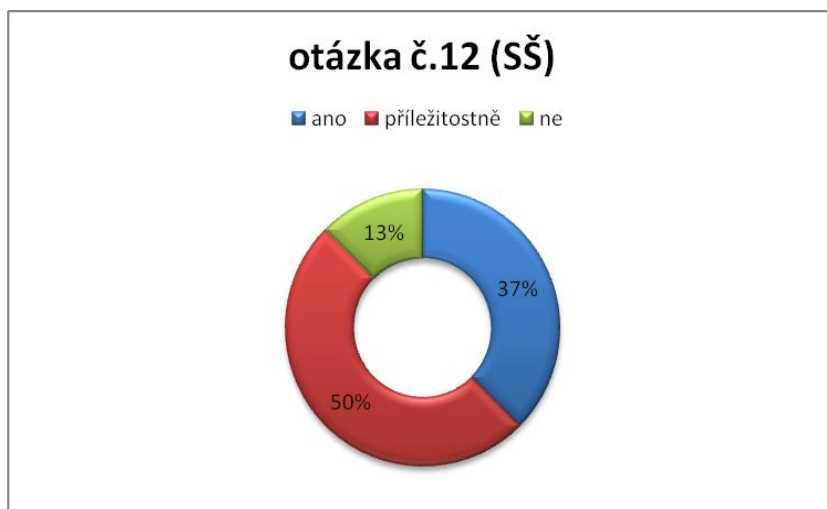

(údaje v %, fi = 100%, ni SŠ = 40, ni VŠ = 40)

10% (tj. 4) respondentů (SŠ) tráví často čas se svým partnerem/partnerkou. 45% (tj. 18) zaškrtnulo odpověď „SPÍŠE ANO“. 5% (tj. 2) studenti se vyjádřili k odpovědi „SPÍŠE NE“ a 40% (tj. 16) studentů netráví často čas se svým partnerem.

37% (tj. 15) respondentů (VŠ) tráví často čas se svým partnerem/partnerkou. 30% (tj. 12) zaškrtnulo odpověď „SPÍŠE ANO“. 13% (tj. 5) studentů se vyjádřilo k odpovědi „SPÍŠE NE“ a 20% (tj. 8) studentů netráví často čas se svým partnerem.

12) Pijete alkohol?

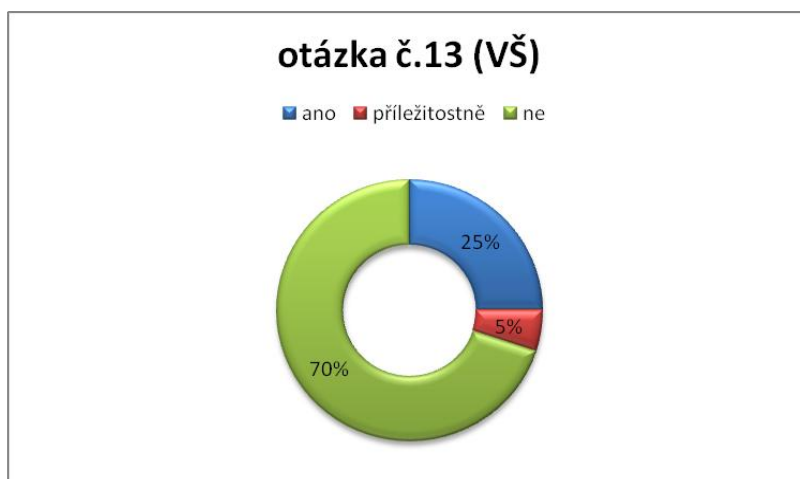

(údaje v %, fi = 100%, ni SŠ = 40, ni VŠ = 40)

U skupiny (SŠ) přiznalo pití alkoholu 37% (tj. 15) respondentů a 50% (tj. 20) pijí alkohol jen příležitostně. 13% (tj. 5) studentů alkohol nepije.

U skupiny (VŠ) přiznalo pití alkoholu 32% (tj. 13) respondentů a 50% (tj. 20) pijí alkohol jen příležitostně. 18% (tj. 7) studentů alkohol nepije.

13) Jste kuřák/kuřačka?

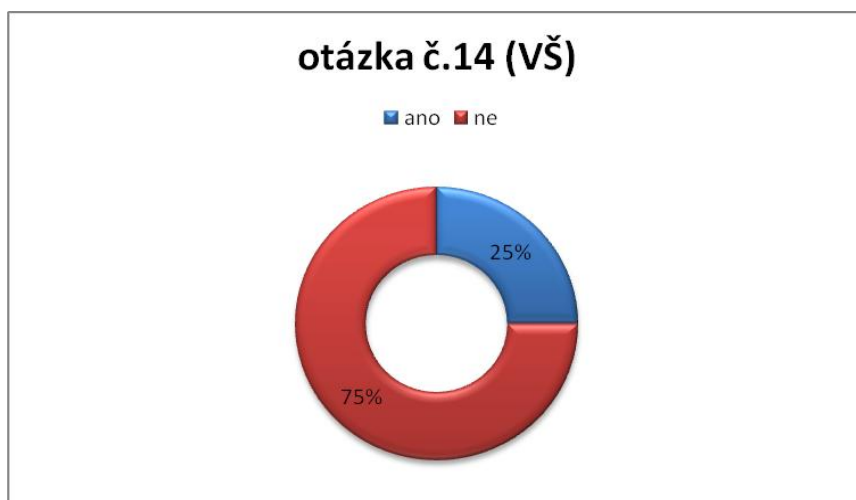
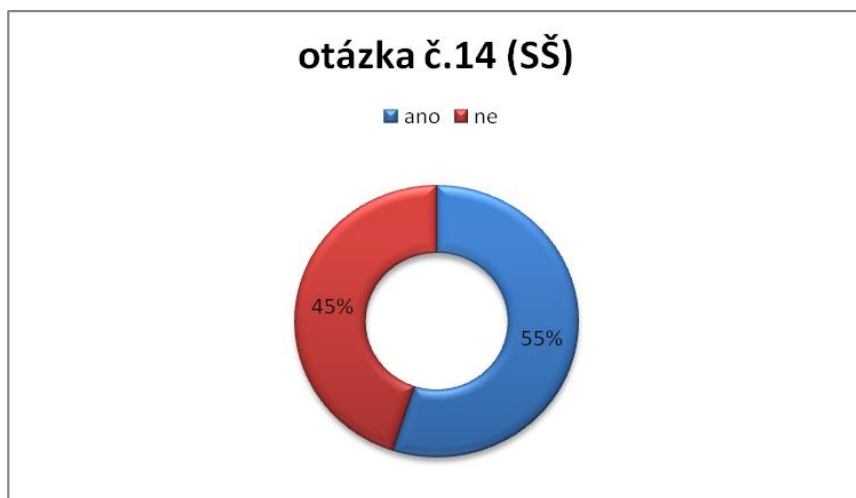

(údaje v %, fi = 100%, ni SŠ = 40, ni VŠ = 40)

37% (tj. 15) respondentů (SŠ) kouří, 13% (tj. 5) jen příležitostně a 50% (tj. 20) studentů nekouří.

25% (tj. 10) respondentů (VŠ) kouří, 5% (tj. 2) jen příležitostně a 70% (tj. 28) studentů nekouří.

14) Máte osobní zkušenost s měkkými drogami (hašiš, marihuana)?

(údaje v %, fi = 100%, ni SŠ = 40, ni VŠ = 40)

55% (tj. 22) respondentů (SŠ) přiznalo zkušenost s měkkými drogami a 45% (tj. 18) respondentů tu zkušenost nemá.

25% (tj. 10) respondentů (VŠ) přiznalo zkušenost s měkkými drogami a 75% (tj. 30) respondentů tu zkušenost nemá.

15) Máte osobní zkušenost s tvrdými drogami (pervitin, heroin, LSD, crack, kokain...)?

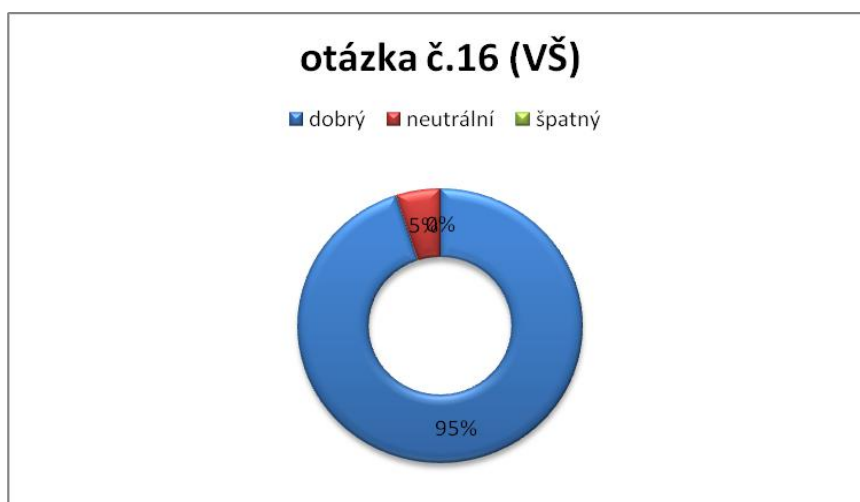
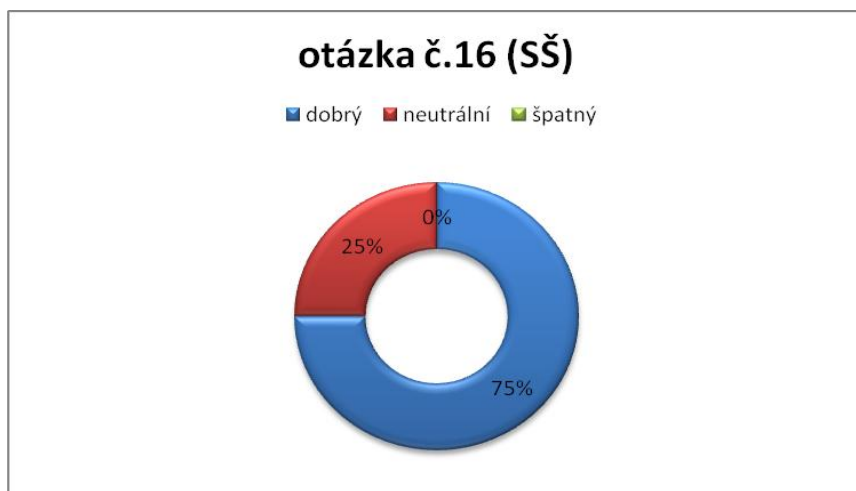

(údaje v %, fi = 100%, ni SŠ = 40, ni VŠ = 40)

Všichni respondenti (SŠ) nemají zkušenosti s tvrdými drogami.

Všichni respondenti (VŠ) nemají zkušenosti s tvrdými drogami.

16) Jaký máte vztah s rodiči?

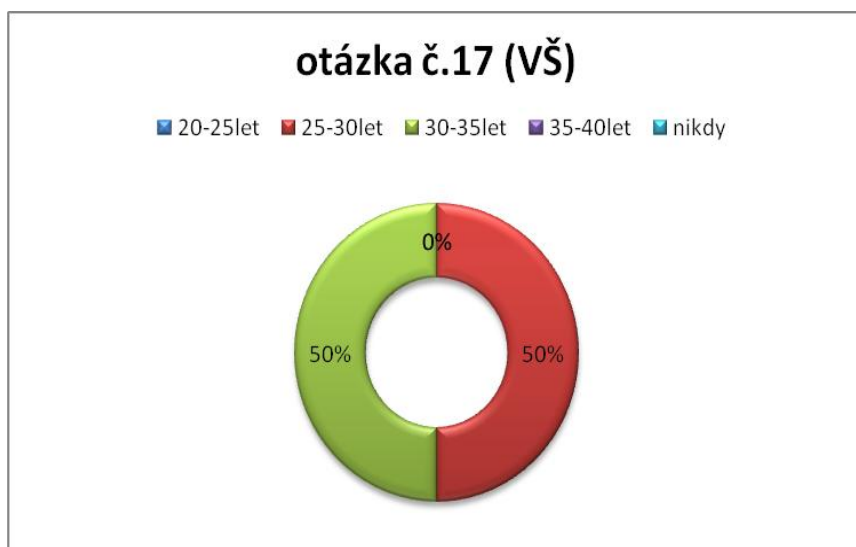
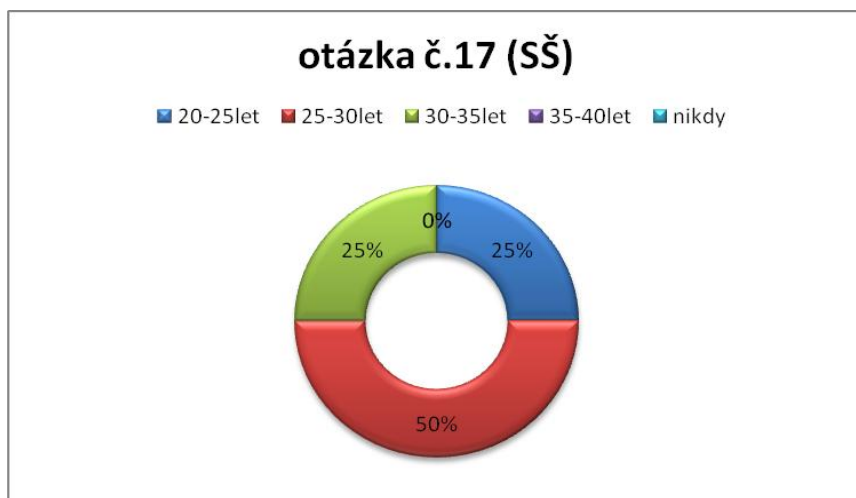

(údaje v %, fi = 100%, ni SŠ = 40, ni VŠ = 40)

75% (tj. 30) respondentů (SŠ) má dobrý vztah s rodiči a 25% (tj. 10) studentů přiznalo neutrální vztah s rodiči.

95% (tj. 38) respondentů (VŠ) má dobrý vztah s rodiči a 5% (tj. 2) studenti přiznali neutrální vztah s rodiči.

17) V kolika letech byste chtěli vstoupit do prvního manželství?

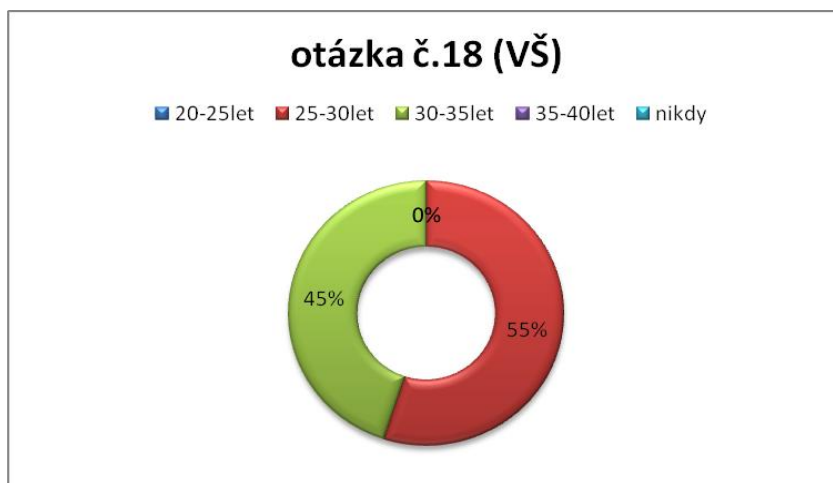
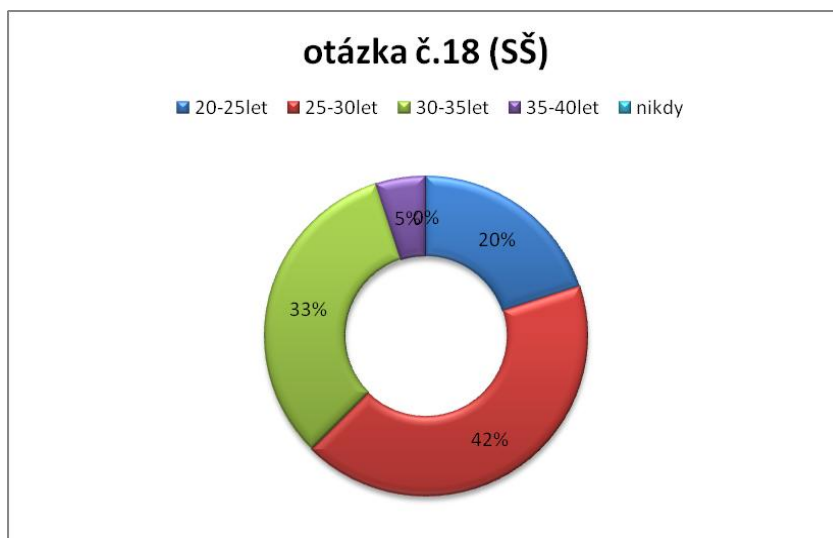

(údaje v %, fi = 100%, ni SŠ = 40, ni VŠ = 40)

25% (tj. 10) respondentů (SŠ) by chtělo vstoupit do manželství v období 20 – 25let, 50% (tj. 20) respondentů v období 25 – 30let a 25% (tj. 10) v období 30 – 35let.

50% (tj. 20) respondentů (VŠ) by chtělo vstoupit do manželství v období 25 – 30let a 50% (tj. 20) respondentů v období 30 – 35let.

18) V kolika letech byste chtěli mít své první dítě?

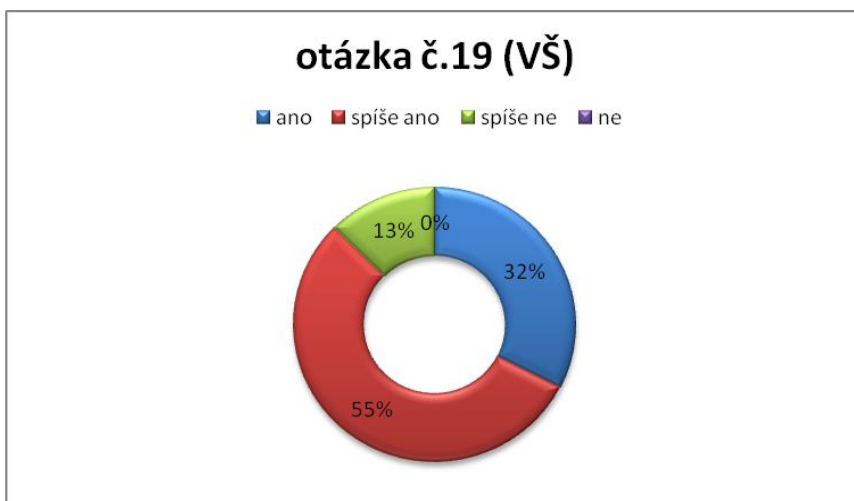
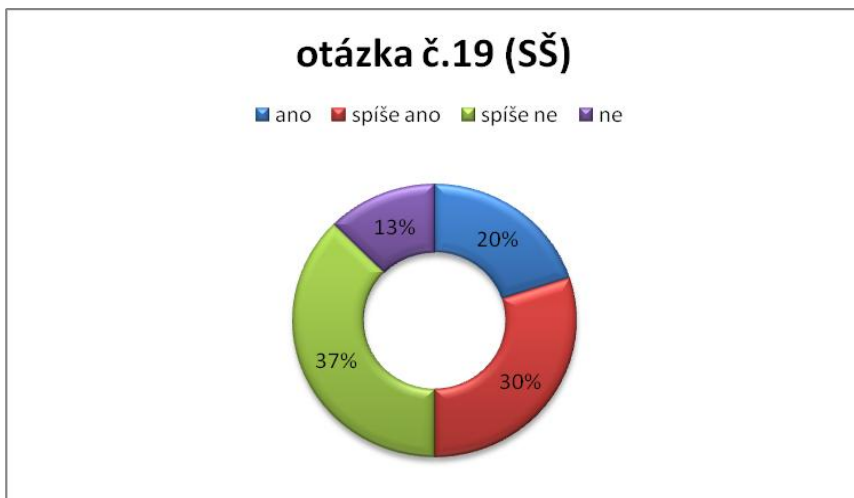

(údaje v %, fi = 100%, ni SŠ = 40, ni VŠ = 40)

V období 20 – 25let by chtělo mít své první dítě 20% (tj. 8) respondentů (SŠ). v období 25 – 30let 42% (tj. 17), v období 30 – 35let 33% (tj. 13) a v období 35 – 40let 5% (tj. 2) studenti.

V období 25 – 30let by chtělo mít své první dítě 55% (tj. 22) respondentů (VŠ). v období 30 – 35let 45% (tj. 18) studentů.

19) Plánujete si profesní kariéru?

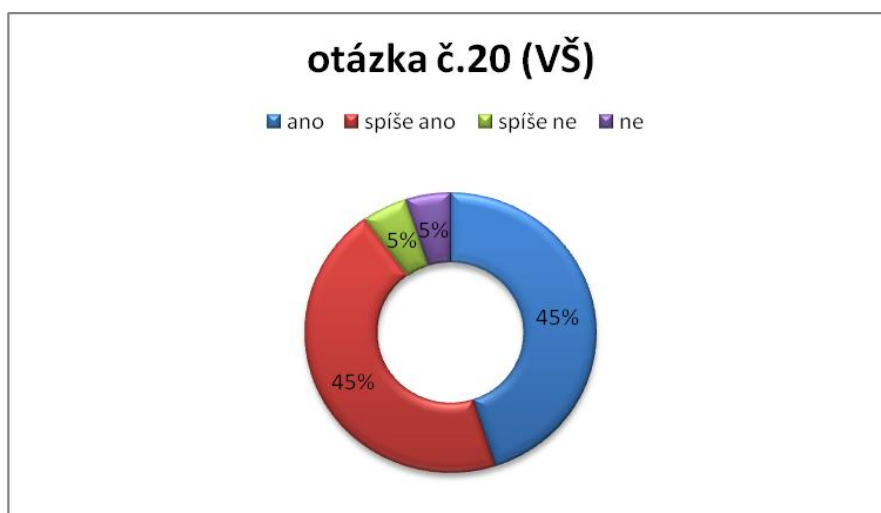

(údaje v %, fi = 100%, ni SŠ = 40, ni VŠ = 40)

20% (tj. 8) respondentů (SŠ) si plánuje profesní kariéru a 30% (tj. 12) studentů spíše ano. Spíše ne zaškrtno 37% (tj. 15) respondentů a 13% (tj. 5) studentů si profesní kariéru neplánuje.

32% (tj. 13) respondentů (VŠ) si plánuje profesní kariéru, 55% (tj. 22) studentů spíše ano a 13% (tj. 5) studentů si profesní kariéru neplánuje.

20) Budete vychovávat své děti podobně, jako vychovávali rodiče vás?

(údaje v %, fi = 100%, ni SŠ = 40, ni VŠ = 40)

Většina studentů (SŠ) plánuje vychovávat své děti podobně, jako vychovávali rodiče je. Pro „ANO“ se vyjádřilo 15% (tj. 6) a pro „SPÍŠE ANO“ 74% (tj. 30) studentů. Záporné odpovědi „SPÍŠE NE“ zvolilo 7% (tj. 3) respondenti a „NE“ zvolilo 3% (tj. 1) respondent.

Také většina studentů (VŠ) plánuje vychovávat své děti podobně, jako vychovávali rodiče je. Pro „ANO“ se vyjádřilo 45% (tj. 18) a pro „SPÍŠE ANO“ 45% (tj. 18) studentů. Záporné odpovědi „SPÍŠE NE“ zvolilo 5% (tj. 2) respondenti a „NE“ zvolilo 5% (tj. 2) respondenti.

5.7 OVĚŘENÍ HYPOTÉZ VÝZKUMNÉ STUDIE

Předpoklad číslo 1:

Lze předpokládat, že mezi celkovými výsledky respondentů z řad studentů SŠ a VŠ budou existovat významné rozdíly

Po vyhodnocení dotazníků a následném grafickém zpracování se z větší části projevilo, že k odchýlení mezi hodnotami u respondentů středních a vysokých škol dochází v hodnotách preferující peníze, kde jde o rozdíl (6 bodů na hodnotové stupnici = 46,15%), kulturní život, kde jde o rozdíl (4 bodů na hodnotové stupnici = 30,76%), společenské uznání, kde jde o rozdíl (5 bodů na hodnotové stupnici = 38,46%) a přírodu, kde jde o rozdíl (3 bodů na hodnotové stupnici = 23,07%). U dalších hodnot docházelo také k rozdílům, ale už ne v takové míře. Jen v hodnotách koníčky a žití v míru, které se nacházely u obou skupin na nižších pozicích pomyslného žebříčku hodnot se respondenti středních a vysokých škol shodli.

Na základě výsledků z výzkumné studie lze konstatovat, že hypotéza č. 1 se potvrdila.

Předpoklad číslo 2:

Lze předpokládat, že mezi respondenty z řad studentů SŠ a VŠ budou existovat rozdílné pohledy na následující hodnoty týkající se jejich školního, rodinného a osobního života.

Dílčí předpoklad č. 2.1:

U otázek (1. Jste spokojený se svým současným životem? a 2. Cítíte se v současné době šťastný/šťastná?) týkajících se jejich osobního života a jeho kvalit, se respondenti středních a vysokých škol neshodli. Skupina (SŠ) uvedla průměrnou spokojenost se svým životem, zato skupina (VŠ) je spokojenější a šťastnější. To znamená, že studenti středních škol vyjadřují nižší míru spokojenosti se svým současným životem, než studenti vysokých škol.

Dílčí předpoklad č. 2.2:

U otázek (3. Baví vás škola, kterou nyní studujete? a 5. Snažíte se o dobré školní výsledky?) zabývajících se školním prostředím, se respondenti rozcházejí. Studenti středních škol odpovídali skoro z jedné třetiny záporně, zato u studentů vysokých škol nebyla ani jedna záporná odpověď. To znamená, že studenti středních škol vyjadřují nižší míru zájmu o jejich školní život, než studenti vysokých škol.

Dílčí předpoklad č. 2.3:

Vyhodnocení těchto dvou otázek (12. Pijete alkohol? a 13. Jste kuřák/kuřačka?) mě velice šokovalo. I přesto, že pití alkoholických nápojů a kouření tabákových výrobků je v České republice mladistvým do 18 let zakázáno, odpovědi studentů ze středních škol (ve věkovém rozmezí 15 – 18 let) vypovídají o opaku. Dokonce měli vyšší procento kladných odpovědí, než měli studenti vysokých škol. U otázek (14. Máte osobní zkušenost s měkkými drogami (hašiš, marihuana)? a 15. Máte osobní zkušenost s tvrdými drogami (pervitin, heroin, LSD, crack, kokain...)?) výzkum prokázal, že 55% středoškoláků má zkušenost s měkkými drogami, na rozdíl od vysokoškolských studentů, kde zkušenosti s měkkou drogou má jen 25% respondentů. V otázce tvrdých drog se naštěstí obě skupiny vzácně shodly. Nikdo z respondentů nemá zkušenost s tvrdými drogami. To znamená, že studenti středních škol přiznávají vyšší míru rizikového chování, než studenti vysokých škol.

Dílčí předpoklad č. 2.4:

U otázek (10. Trávíte často čas se svou rodinou? a 16. Jaký máte vztah s rodiči?) týkajících se rodinného prostředí se odpovědi studentů obou skupin liší. Respondenti středních škol nemají (zatím) tak vřelý vztah, jako respondenti vysokých škol. Ti v 95% odpověděli, že mají dobrý vztah se svými rodiči. To znamená, že studenti středních škol vyjadřují nižší míru spokojenosti se životem ve své rodině, než studenti vysokých škol.

Dílčí předpoklad č. 2.5:

V otázkách (17. V kolika letech byste chtěli vstoupit do prvního manželství? a 18. V kolika letech byste chtěli mít své první dítě?) svého budoucího rodinného života se obě skupiny opět nesešly. Je to způsobeno tím, že u respondentů z vysokých škol ve věkovém rozmezí 19 – 22 let věku, si nikdo nevybral odpověď za a) 20 – 25 let. Protože se v tomto věku právě ocitají a ještě stále studují. Zato u studentů ze středních škol si tuto odpověď zaškrtno 22 % respondentů. To znamená, že studenti středních škol vyjadřují vyšší zájem o uspořádání svého budoucího rodinného života v mladším věku, než studenti vysokých škol.

Na základě výsledků z výzkumné studie lze konstatovat, že hypotéza č. 2 se potvrdila.

ZÁVĚR

V této bakalářské práci jsem se snažila přiblížit hodnoty současné mládeže a jejich utváření během lidského života. Cíl mé práce bylo zjištění, k jakým hodnotám se hlásí studenti středních škol a studenti vysokých škol. Zaměřila jsem se na porovnání hodnot s důrazem na postižení proměn v jejich životních etapách.

V teoretické části mé bakalářské práce jsem se zabývala obecným pojednáním o hodnotách jako takových, jejich definicemi a druhy a tím, jakou roli hrají v našem životě a jak nás ovlivňují. Jelikož se má práce týká současné mládeže, zaměřila jsem se na objasnění pojmu současná mládež, jak z hlediska tělesného vývoje, tak z hlediska psychického zrání. Nakonec jsem svou teoretickou část zakončila částečným nastíněním tématu, kde jsem propojila dva předchozí články (současnou mládež a hodnoty). Zaměřila jsem se na to, jak velký vliv má výchova na vytváření hodnotového systému u současné mládeže, jaké hodnoty vytváří životní styl mladistvých.

V části praktické jsem se zaměřila na zjištění konkrétních cílových hodnot, které proběhlo na dvou středních a dvou vysokých školách formou dotazníků. Za uspokojivý průběh a organizaci při sběru dat vděčím nejen respondentům dotazníků, ale i učitelům, kteří mi umožnili získat základní podklady a materiály pro mou bakalářskou práci.

Po vyhodnocení dotazníků se potvrdily mé předpoklady, že mezi celkovými výsledky respondentů z řad studentů SŠ a VŠ budou existovat významné rozdíly a že respondenti obou skupin budou mít rozdílné pohledy na následující hodnoty, týkající se jejich školního, rodinného a osobního života.

Téma hodnoty současné mládeže mě velice oslovilo, protože se týká mého vlastního profesního zaměření, tj. působení jako učitel odborných předmětů. Má práce by měla pozitivně motivovat současnou mládež a pomoci jim při vytváření správných hodnotových priorit. Doufám, že získané poznatky a vědomosti, načerpané při zpracování mé bakalářské práce, mi budou v mnohém přínosem v mém soukromém a profesním životě.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ARLTOVÁ, M. *Puberta je, když začínají s rodiči potíže*. Praha: Portál, 1994.
ISBN 80-7178-020-0

DOROTÍKOVÁ, S. *Filosofie hodnot*. Praha: Pedagogická fakulta
Univerzity Karlovy v Praze, 1998. ISBN 80-86039-79-X

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000.
ISBN 80-85931-79-6

HORÁK, J. *Škola a hodnotová orientace dětí a mládeže*. Liberec: Vysokoškolský
podnik, 1998. ISBN 80-7083-257-6

HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál, 2004.
ISBN 80-7178-888-0

KROFTOVÁ, A. Matoušek, O. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998.
ISBN 80-7178-226-2

KUČEROVÁ, S. *Člověk, hodnoty, výchova*. Prešov: Mana Con, 1996.
ISBN 80-85668-34-3

NAKONEČNÝ, M. *Základy psychologie*. Praha: Academia, 1998.
ISBN 80-200-0689-3

NEŠPOR, K. *Vaše děti a návykové látky*. Praha: Portál, 2001.
ISBN 80-7178-515-6

PLHÁKOVÁ, A. *Dějiny psychologie*. Havlíčkův Brod: Grada, 2006.
ISBN 80-247-0871-X

PRUDKÝ, L. *Hodnoty a normy v české společnosti – stav a vývoj v posledních letech*. Praha: Akademické nakladatelství cerm, s.r.o., 2004. ISBN 80-7204 358-7

SAK, P. *Proměny české mládeže*. Praha: Petrklíč, 2000.
ISBN 80-86320-33-2

SCHELLEROVÁ, I. *Právní postavení mladistvých*. Eurolex Bohemia, 2004.
ISBN 8086432823, 9788086432823

SMÉKAL, V., LACINOVÁ, L., KUKLA, L. *Dítě na prahu dospívání*. Brno: Barrister & Principal, 2004. ISBN 80-86598-84-5

ŠILEROVÁ, L. *Sexuální výchova*. Havlíčkův Brod: Grada, 2003.
ISBN 80-247-0291-6

VÁDNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie dětství, dospělost stáří*. Praha: Portál, s.r.o., 2000. ISBN 80-7178-308-0

VÁŽANSKÝ, M. *Pedagogika volného času*. Brno: Print-Typia, 2001.
ISBN 80-86384-00-4

VODÁKOVÁ, A., PETRUSEK, M. *Velký sociologický slovník*. Karolinum 1996.
ISBN 8071841641, 978871841647

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: vyplněný dotazník (SŠ)

Příloha č. 2: vyplněný dotazník (VŠ)

DOTAZNÍK

Dobrý den,
jmenuji se Kateřina Rossmannová a studuji na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.
Píši bakalářskou práci na téma: Hodnoty současné mládeže

Chtěla bych Vás požádat o vyplnění tohoto dotazníku, co nejupřímněji.

ŠKOLA..... SPŠ a VOŠ automobilní a technická
VĚK..... 16..... ŽENA / MUŽ

1) Co pokládáte v životě za nejdůležitější?

Prosím o očíslování níže uvedených hodnot, podle toho na jakém místě se (v pomyšleném žebříčku hodnot) ve vašem životě nacházejí.
Číslice 1 znamená nevyšší (nejdůležitější) místo a naopak číslice 13 znamená nejnižší místo v žebříčku hodnot.

RODINA (RODIČE, SOUROZENCI)	1
PŘÁTELSTVÍ	12
PENÍZE A MAJETEK	5
PŘÍRODA	11
ZDRAVÍ	2
LÁSKA	3
VZDĚLÁNÍ	4
ZÁJMY A KONÍČKY	8
SPOLEČENSKÉ UZNÁNÍ	9
ŽÍT V MÍRU	10
ÚSPĚCH	7
KULTURNÍ ŽIVOT	13
DOBŘE ZAMĚŠTNÁNÍ	6

2) O co byste nikdy v životě nechtěli přijít?

Prosím o očíslování níže uvedených hodnot, podle největší nepostradatelnosti. Číslice 1 znamená nevyšší (nejvíce nepostradatelná hodnota) a naopak číslice 8 znamená nejnižší místo v nepostradatelnosti.

RODINA (RODIČE, SOUROZENCI)	1
PENÍZE A MAJETEK	4
ZDRAVÍ	3
PARTNER	2
VZDĚLÁNÍ	6
ČEST	7
PRÁCE	5
VÍRA	8

3) Co byste ve svém dosavadním životě nejraději změnili?

Prosím o očíslování níže uvedených hodnot, podle vašeho přání změnit ji. Číslice 1 znamená nevyšší (nejraději byste ji změnili) místo a naopak číslice 6 znamená nejnižší místo v tabulce změn.

ŠKOLA	3
SVŮJ VZHLED	4
PARTNER	6
PŘÍSTUP K LIDEM	5
PŘÍSTUP K PRÁCI	2
NIC	1

4) Z čeho máte největší obavy (strach)?

Prosím o ocíslování níže uvedených hodnot, podle míry vašeho strachu. Číslice 1 znamená největší (máš z toho největší obavy) místo a naopak číslice 7 znamená nejnižší místo v tabulce obav.

Z VÁLKY	6
Z EKOLOGICKÉ KATASTROFY	7
Z PŘÍRODNÍ KATASTROFY	5
ZE SAMOTY	4
ZE ŠKOLY	1
Z NEMOCÍ	2
Z CHUDOBY	3

Děle Vás prosím o vyplnění dotazníku s odpověďmi a) b) c) d). Jednu ze čtyř variant zakroužkujte. U otevřených otázek Vás prosím o co nejpřímější odpovědi.

- 1) Jste spokojený se svým současným životem?
 a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne
- 2) Cítíte se v současné době šťastný/šťastná?
 a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne
- 3) Baví vás škola, kterou nyní studujete?
 a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne
- 4) Jaký je váš nejoblíbenější předmět?
 Dopisy, matematika, přepravování, prvohvězdy
- 5) Snažíte se o dobré školní výsledky?
 a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne
- 6) Jaký je váš nejméně oblíbený předmět?
 Matematika
- 7) Kolik času obvykle věnujete domácí přípravě ke studiu?
 a) 1hod. b) 2hod. c) 3hod. d) 0hod.

8) Co nejraději děláte ve volném čase?
 čtení, s přáteli, v parku

- 9) Trávíte často čas s kamarády?
 a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne
- 10) Trávíte často čas se svou rodinou?
 a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne
- 11) Trávíte často čas se svým partnerem/partnerkou?
 a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne
- 12) Pijete alkohol?
 a) ano b) příležitostně c) ne
- 13) Jste kuřák/kuřačka?
 a) ano b) příležitostně c) ne
- 14) Máte osobní zkušenost s měkkými drogami (hasiš, marihuana)?
 a) ano b) ne
- 15) Máte osobní zkušenost s tvrdými drogami (pervitin, heroin, LSD, crack, kokain...)?
 a) ano b) ne
- 16) Jaký máte vztah s rodiči?
 a) ☺ b) ☹ c) ☹☺
- 17) V kolika letech byste chtěli vstoupit do prvního manželství?
 a) 20-25let b) 25-30let c) 30-35let d) 35-40let e) nikdy
- 18) V kolika letech byste chtěli mít své první dítě?
 a) 20-25let b) 25-30let c) 30-35let d) 35-40let e) nikdy
- 19) Plánujete si profesní kariéru?
 a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne
- 20) Budete vychovávat své děti podobně, jako vychovávali rodiče vás?
 a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne

Tento dotazník je zcela anonymní a budu ho používat pouze pro účely mé bakalářské práce. Velice Vám děkuji za vyplnění tohoto dotazníku.

Příloha č. 2

DOTAZNÍK

Dobrý den,
jmenuji se Kateřina Rossmannová a studuji na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.
Píši bakalářskou práci na téma: **Hodnoty současné mládeže**

Chtěla bych Vás požádat o vyplnění tohoto dotazníku, co nejupřímněji.

ŠKOLA...ČVUT - PRAHA FA.....
VĚK...20..... ŽENA AMUŽ

1) Co pokládáte v životě za nejdůležitější?

Prosím o očíslování níže uvedených hodnot, podle toho na jakém místě se (v pomyslném zábratku hodnot) ve vašem životě nacházejí.
Číslice 1 znamená nejvyšší (nejdůležitější) místo a naopak číslice 13 znamená nejnižší místo v zábratku hodnot.

RODINA (RODIČE, SOUROZENCI)	2
PŘÁTELSTVÍ	4
PENÍZE A MAJETEK	3
PŘÍRODA	11
ZDRAVÍ	1
LÁSKA	4
VZDĚLÁNÍ	5
ZAJÍMY A KONÍČKY	10
SPOLEČENSKÉ UZNÁNÍ	8
ŽIT V MÍRU	13
ÚSPĚCH	9
KULTURNÍ ŽIVOT	12
DOBŘE ZAMĚTNÁNÍ	6

1

2) O co byste nikdy v životě nechtěli přijít?

Prosím o očíslování níže uvedených hodnot, podle nejvyšší nepostradatelnosti. Číslice 1 znamená nejvyšší (nejvíce nepostradatelná hodnota) a naopak číslice 8 znamená nejnižší místo v nepostradatelnosti.

RODINA (RODIČE, SOUROZENCI)	2
PENÍZE A MAJETEK	3
ZDRAVÍ	1
PARTNER	4
VZDĚLÁNÍ	6
ČEST	4
PRÁCE	5
VÍRA	8

3) Co byste ve svém dosavadním životě nejraději změnili?

Prosím o očíslování níže uvedených hodnot, podle vašeho přání změnit ji. Číslice 1 znamená nejvyšší (nejraději) byste ji změnili) místo a naopak číslice 6 znamená nejnižší místo v tabulce změn.

ŠKOLA	3
SVŮJ VZHLED	4
PARTNER	5
PŘÍSTUP K LIDEM	6
PŘÍSTUP K PRÁCI	1
NIC	2

2

4) Z čeho máte největší obavy (strach)?

Prosím o očíslování níže uvedených hodnot, podle míry vašeho strachu. Číslice 1 znamená největší (máš z toho největší obavy) místo a naopak číslice 7 znamená nejméně místo v tabulce obav.

Z VÁLKY	5
Z EKOLOGICKÉ KATASTROFY	6
Z PŘÍRODNÍ KATASTROFY	4
ZE SAMOTY	1
ZE ŠKOLY	7
Z NEMOCÍ	2
Z CHUDOBY	5

Dále Vás prosím o vyplnění dotazníku s odpověďmi a) b) c) d). Jednu ze čtyř variant zakroužkujte. U otevřených otázek Vás prosím o co nejupřímnější odpovědi.

- 1) Jste spokojený se svým současným životem?
a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne
- 2) Cítíte se v současné době šťastný/šťastná?
a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne
- 3) Baví vás škola, kterou nyní studujete?
a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne
- 4) Jaký je váš nejoblíbenější předmět?
..... *Matematika*
- 5) Snažíte se o dobré školní výsledky?
 a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne
- 6) Jaký je váš nejméně oblíbený předmět?
..... *Angličtina*
- 7) Kolik času obvykle věnujete domácí přípravě ke studiu?
 a) 1hod. b) 2hod. c) 3hod. d) 0hod.

3

8) Co nejraději děláte ve volném čase?

..... *Společně*

- 9) Trávíte často čas s kamarády?
 a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne
- 10) Trávíte často čas se svou rodinou?
a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne
- 11) Trávíte často čas se svým partnerem/partnerkou?
a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne
- 12) Pijete alkohol?
 a) ano b) příležitostně c) ne
- 13) Jste kuřák/kuřačka?
 a) ano b) příležitostně c) ne
- 14) Máte osobní zkušenost s měkkými drogami (hasiš, marihuana)?
 a) ano b) ne
- 15) Máte osobní zkušenost s tvrdými drogami (pervitin, heroín, LSD, crack, kokain...)?
a) ano b) ne
- 16) Jaký máte vztah s rodiči?
 a) b) c)
- 17) V kolika letech byste chtěli vstoupit do prvního manželství?
a) 20-25let b) 25-30let c) 30-35let d) 35-40let e) nikdy
- 18) V kolika letech byste chtěli mít své první dítě?
a) 20-25let b) 25-30let c) 30-35let d) 35-40let e) nikdy
- 19) Plánujete si profesní kariéru?
a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne
- 20) Budete vychovávat své děti podobně, jako vychovávali rodiče vás?
 a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne

Tento dotazník je zcela anonymní a budu ho používat pouze pro účely mé bakalářské práce. Velice Vám děkuji za vyplnění tohoto dotazníku.

Kateřina Rossmannová

4